

RAPOR

ALMANYA'DA FETÖ YAPILANMASI VE ALMANYA'NIN FETÖ POLİTİKASI

KEMAL İNAT, ENES BAYRAKLI, KAZIM KESKİN,
ÖMER YILMAZ, HALİL İBRAHİM DOĞAN, SERRA CAN

ALMANYA'DA FETÖ
YAPILANMASI
VE ALMANYA'NIN FETÖ POLİTİKASI

COPYRIGHT © 2017

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

SETA Yayınları 79
I. Baskı: 2017
ISBN: 978-605-4023-99-8

Uygulama: Erkan Söğüt
Kapak Fotoğrafı: shutterstock.com
Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüp İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

ALMANYA'DA FETÖ YAPILANMASI VE ALMANYA'NIN FETÖ POLİTİKASI

Kemal İnat, Enes Bayraklı, Kazım Keskin, Ömer Yılmaz,
Halil İbrahim Doğan, Serra Can

Katkıda Bulunanlar
Hacı Mehmet Boyraz, Oğuz Güngörmez

SETA

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ | 7

ALMANYA'DA FETÖ YAPILANMASI | 9

ALMANYA'DA FETÖ KURUMSALLAŞMASININ TARİHİ VE PROFİLİ | 9

FETÖ AĞLARI | 17

Eğitim Ağı | 17

FETÖ'nün Almanya'daki Gelir Kaynakları | 22

Medya Ağı | 29

Almanya'da FETÖ'nün Siyasi Yapılanması | 34

ALMANYA'NIN FETÖ POLİTİKASI | 39

15 TEMMUZ ÖNCESİ ALMANYA'NIN FETÖ POLİTİKASI | 39

15 TEMMUZ SONRASI ALMANYA'NIN FETÖ POLİTİKASI | 43

SONUÇ | 51

EK1: FETÖ ALMANYA YAPILANMASI | 54

GİRİŞ

Ekonomik, siyasi ve kültürel açıdan Türkiye ile çok yakın ilişkilere sahip bir ülke olan Almanya, Fetullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ) çok kuvvetli örgütlendiği ülkelerin başında gelmektedir. Örgütün Almanya'yı önemli merkezleri arasında seçmesinin nedenlerinin başında bu ülkenin 3 milyon civarında -yarıya yakını Alman vatandaşı olan- ciddi bir Türkiye kökenli nüfusa sahip olması gelmektedir. Türkiye'den sonra en fazla Türkiye kökenli insanın yaşadığı ülke olan Almanya, FETÖ tarafından kendisine eleman kazanma ve finansal destek sağlama konularında verimli topraklar olarak görülmüştür. Ayrıca Almanya'nın Avrupa'nın en büyük ekonomik gücü olması, güç kavramını her zaman çok önemseyen FETÖ'nün bu ülkede yerleşmesi için önemli bir kriter haline gelmiş ve örgüt Almanya'nın Avrupa üzerindeki nüfuzunu kendi çıkarları için kullanmayı hesaplamıştır. Son olarak Berlin yönetiminin FETÖ mensuplarına kucak açması ve ülkedeki örgütlenmesinde her türlü kolaylığı sağlaması da yapının Almanya'yı önemli merkezlerinden biri olarak seçmesinin gerekçelerinden birini oluşturmuştur.

FETÖ'nün diğer ülkelerde olduğu gibi Almanya'daki örgütlenmesine de eğitim ve medya alanından başladığı, ardından ekonomi çevreleri ve siyaset dünyasından dostlar edinme arayışına girdiği görülmektedir. Klasik bir dini cemaat gibi davranmaktan ısrarla kaçınarak Almanya'daki siyasi otoritelerin karşı çıkamayacağı eğitim alanında faaliyete başlaması ve bu ülkedeki Türkiye kökenlilerin Alman toplumuna entegre olmasını savunan "diyalog" dernekleri altında örgütlenmesi başka ülkelerdeki organizasyon biçimleriyle benzerlik arz etmektedir.

Pensilvanya'daki liderine doğrudan bağlı, hiyerarşik ve gizli örgüt yapısını eğitim ve kültürlerarası diyalog kavramlarıyla kamufle etmeye çalışan FETÖ, Almanya'daki önemli siyasi figürlerle çeşitli yollarla yakınlık kurmak suretiyle onların desteğini almaya çalışmıştır.

FETÖ'nün Almanya'da siyaset ve medya dünyasında kendisini destekleyecek "dostlar" bulma arayışının ne kadar başarılı olduğu, bu ülkenin 17-25 Aralık ve özellikle de 15 Temmuz darbe girişimi sonrasındaki Türkiye politikasında görülmektedir. Diğer taraftan Berlin'in bu tutumunun arkasında sadece FETÖ'nün başarısı değil aynı zamanda Alman hükümetinin söz konusu terör örgütünü Türkiye'ye karşı kullanışlı bir kart olarak görmesi de önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye'nin bütün taleplerine rağmen FETÖ'yü bir terör örgütü olarak tanımayan Berlin yönetimi, bu örgütün 15 Temmuz darbe girişiminin arkasındaki temel aktör olduğunu da kabul etmeye yanaşmamaktadır. Aynı şekilde Alman hükümeti, ülkesine kaçan Zekeriya Öz ve Celal Kara gibi FETÖ'nün önemli isimleriyle diğer örgüt mensubu kamu görevlilerini de Türkiye'ye iade etmeyi reddetmektedir.

Almanya'nın, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Teröre yataklık yapıyor" suçlamalarına maruz kalmayı ve Türkiye ile zaten son dönemde sorunlu olan ilişkileri daha fazla riske atmayı göze alarak FETÖ'ye bu kadar sahip çıkmasının nedenlerine raporun ilerleyen sayfalarında değinilecektir. Berlin'in bu tutumu, FETÖ konusunda da, PKK meselesindeki benzer bir politika izleyeceği endişelerine yol açmaktadır. Yani Ankara'yı oyalayan, sabrının sınırlarını zorlayan ve teröre karşı iş birliğinden kaçınan bir politika söz konusu olacak gibi görünmektedir. FETÖ'nün de PKK gibi, Almanya'da kendisine korunaklı bir alan bulması ve Türkiye karşıtı faaliyetlerini bu ülkede rahat bir şekilde yapabilmesi Türk-Alman ilişkilerinde derin çatlaklar açacaktır. Almanya'daki liderlerin bu riskin ne kadar farkında olduklarını, farkındalarsa Türkiye'deki meşru iktidara karşı onun terör örgütü olarak tanımladığı FETÖ'yü tercih etmekte ne kadar ısrarcı olacaklarını ve bu tercihlerinin ne gibi sonuçlar doğuracağını zaman gösterecektir.

ALMANYA'DA FETÖ YAPILANMASI

ALMANYA'DA FETÖ KURUMSALLAŞMASININ TARİHİ VE PROFİLİ

FETÖ'nün Almanya'daki varlığına bakıldığında Türkiye'de ve dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi iki boyutlu bir yapılanmadan söz edilebilir: Bunlardan birincisi örgütün toplum içerisinde görünen sivil toplum kuruluşları, eğitim kurumları ve medya alanındaki yayın organları gibi unsurlarla temsil edilen tarafını oluşturmaktadır. İkinci boyut ise örgütün görünmeyen ve dışarıya karşı örgüt üyelerince genellikle inkar edilen ve gizlenmeye çalışılan yapılanmasına işaret etmektedir. İkinci boyuttaki yapılanma birinci boyutta yer alan yapı ve kurumları bir araya getiren ve çimento vazifesi gören yapılanmadır ki başında Almanya imamı yer almaktadır. Bu yapılanma dışarıya açık olmamakla birlikte örgütün Türkiye'deki organizasyon yapısı ile benzerlikler arz ettiği örgütten ayrılanların ifadelerinden anlaşılmaktadır. Yani en tepedeki Almanya imamının altında eyalet imamları, il imamları, abiler ve ablalar yer almaktadır.¹ Örgüt üyeleri dışarıya karşı perde önünde yer alan birinci boyuttaki yapılanmanın birbiri ile doğrudan bağlantılı olmadığını, Gülen'den sadece ilham aldıklarını iddia etseler de bu yapının perde arkasındaki yapılanma sayesinde bir yeknesaklık arz ettiği bilinmektedir.

Örgütün Görünen Yüzü ve Almanya'ya Yerleşmesi

Almanya'daki FETÖ yapılanması ülkedeki geleneksel İslami cemaat yapılanmalarından farklı bir görünüm arz etmektedir. Zira Türkiye kökenli muhafazakar gruplar

1. Rüdiger Soldt, "Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk", *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 8 Ağustos 2016.

buluşma noktası olarak genellikle camiler inşa edip dini eğitim konusuna ağırlık verirken FETÖ taraftarlarının bunun yerine seküler görünümlü eğitim kurumlarına öncelik verdiği görülmektedir. Hatta FETÖcüler, Müslümanların Almanya'daki haklarını savunan, Müslüman kimliği ağır basan bir yapı olarak görülmemek için azami gayret göstermektedir. Bunun için diğer İslami gruplardan kendisini uzak tutmaya çabalamakta, Müslüman kimliği ile ön plana çıkan dernek ve yapılanmaların içerisinde yer almamaktadır. Bunun yerine diyalog faaliyetlerine ağırlık vermekte ve kiliselerle iş birlikleri geliştirmektedir. Hatta yasalar izin vermesine rağmen okulların eğitim programına İslam dini dersleri dahil edilmemektedir.²

Dolayısıyla ülkedeki yaygın ifadesiyle “Gülen Hareketi” denilince örgütün daha ziyade eğitim alanındaki faaliyetleri akla gelmektedir. Nitekim Fetullah Gülen'in “Cami yerine okul inşa edin” çağrısına uyan örgüt üyeleri ülke çapında Alman devleti tarafından tanınan yüzlerce dersane, okul ve derneği kurumsal ağına dahil etmiştir.³ Bunun yanında örgütün ülke çapında birçok anaokulu ve sayısız öğrenci evi bulunmaktadır ki bu evler tıpkı Türkiye'de olduğu gibi hem örgütün Gülen'in öğretileri çerçevesinde şekillenen ideolojik formasyonunun verildiği merkezleri hem de örgüte eleman kazandırma mekanları olarak kullanılmaktadır.⁴

Aslında Fetullah Gülen 1970'li yılların ikinci yarısından itibaren Almanya'ya önem vermiş ve bu ülkedeki Türklere vaaz ve konferanslar vermek için Almanya'yı sık sık ziyaret etmiştir. Ancak o dönemde Türkler arasında aradığı desteği yeterli düzeyde bulamamıştır.⁵ Örgütün ülkedeki ilk kurumsallaşma çabaları eğitim alanında 1990'ların ortalarından itibaren başlamıştır. 1995'te Stuttgart'ta Das Bildungshaus BIL isimli etüt merkezinin kurulmasıyla başlayan süreç diğer şehirlerde de benzer etüt merkezleri ve kreşler açılmasıyla devam etmiştir. Açılan etüt merkezlerinin sayısı günümüzde 150 civarına ulaşmış olup⁶ bu merkezler toplumun tabanına ulaşmada FETÖ taraftarları açısından kilit rol oynamaktadır.⁷

2003 yılından itibaren ise ikinci evreye geçilmiş ve ilk özel okullar kurulmaya başlanmıştır.⁸ Başta Stuttgart, Berlin, Köln, Hamburg, Hannover, Mannheim

2. Günter Seufert, *Überdehnt sich die Bewegung von Fethullah Gülen? Eine Türkische Religionsgemeinde als Nationaler und Internationaler Akteur*, (SWP-Studie, Berlin: 2013), s. 25, https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/studien/2013_S23_srt.pdf, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

3. Soldt, “Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk”.

4. Volker Siefert, “Gülen-Bewegung: Gehirnwäsche im Auftrag des Imam”, *Die Zeit*, 27 Aralık 2013.

5. Hakan Yavuz, *Toward an Islamic Enlightenment: The Gülen Movement*, (Oxford University Press, New York: 2013), s. 37.

6. “FETÖ'nün Almanya Yapılanması”, Anadolu Ajansı, 30 Temmuz 2016.

7. “Heiner Hoffmann, Polit-Magazin FAKT”, Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=jMMDD1hrvF4>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

8. “FETÖ'nün Almanya Yapılanması”.

ve Karlsruhe gibi büyükşehirler olmak üzere toplamda özel okul sayısı 24'e ulaşmıştır.⁹ Özel okul statüsünde olan ve denkliği Alman devleti tarafından da tanıyan bu okullar eyaletlere göre değişik dernekler tarafından kurulup işletilmektedir. Gerekli şartları yerine getirdikten sonra eyaletlere göre değişen oranlarda önemli miktarda devlet yardımı alan bu okullarda öğrencilerden aylık ortalama 300 avro ücret alınmaktadır.¹⁰

Fetullah Gülen'den sadece ilham alındığı iddia edilip resmi olarak bağları inkar edilse de¹¹ başta büyükşehirler olmak üzere birçok yerleşim biriminde aktif olan 300 dolayında STK örgütün yereldeki temsilcileri vazifesini görmektedir.¹² Ağırlıklı olarak diyalog derneği olarak bilinen bu STK'larda sadece kendi davalarına gönül vermiş Türkiye kökenli insanların değil Kürt ve Alevi gibi Türk toplumunun değişik etnik ve dini alt gruplarından kişilerin yanı sıra toplumun çeşitli düzeylerinden Almanların da bulunmasına özel bir önem verilmektedir.¹³ Etüt merkezleri ile yakın bir dayanışma içerisinde bulunan bu derneklerin önemli bir diğer özelliği ise öğretmenlerinin Türkiye ve Almanya kökenli karma bir yapıya sahip olmasıdır. Hatta Bonner Bildungs-Center ve Internationaler Bildungs- und Umweltverein gibi bazı derneklerde Müslüman olmayan Alman öğretmenlerin ağırlıkta olması dikkat çekicidir.¹⁴ İzledikleri bu stratejiyle FETÖ üyeleri hem dışarıya karşı propagandasını yaptıkları ılımlı Müslüman profilinin altını doldurmaya hem de toplumsal düzeyde bir destek elde etmeye çalışmaktadır.

Örgütün kurumsallaşma çabaları çerçevesinde diyalog derneklerinin bir kısmının bir araya gelmesiyle Alman Diyalog Kurumları Birliği (Bund Deutscher Dialog Institutionen) oluşturulmuştur. Diyalog dernekleri için bir nevi çatı örgütü niteliğinde olan bu birlik 2013 yılından beri "Alman Diyalog Ödülü" adı altında Alman toplumunun önde gelen simalarına diyalog ödülleri dağıtmaktadır.¹⁵ Dağıtılan bu ödüller sayesinde örgüt hem kendisine yakınlık ya da sempati duyan özellikle Alman toplumunun önde gelen yüzlerini kendisine daha fazla bağlama-

9. Soldt, "Gülen-Bewegung. Das Islamistische Netzwerk".

10. "FETÖ'nün Almanya Yapılanması".

11. Seufert, *Überdehnt sich die Bewegung von Fethullah Gülen? Eine Türkische Religionsgemeinde als Nationaler und Internationaler Akteur.*

12. Evelyn Peternel ve Bernhard Ichner, "Gülen-Bewegung Züchtet Künftige Eliten Heran", *Kurier*, 24 Temmuz 2016.

13. Deniz Aykanat ve Bernd Kastner, "Was die Gülen-Bewegung in Deutschland zum Perfekten Sündenbock Macht", *Süddeutsche Zeitung*, 27 Temmuz 2016.

14. "Die Fethullah Gülen Bewegung in Deutschland", Deutscher Bundestag Wissenschaftlicher Dienste, 20 Haziran 2008, <https://www.bundestag.de/blob/415274/2af148cebfc872537ad7a68408b7c6ba/wd-1-072-08-pdf-data.pdf>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

15. Alman Diyalog Kurumları Birliği'nin resmi web sayfası için bkz. <http://bddi.org>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

ya hem de her toplumda ihtiyaç duyulan hoşgörü ortamına katkı yaptığı propagandasıyla sempati toplamaya çalışmaktadır.

2013 Aralık ayından beri ise Diyalog ve Eğitim Vakfı (Stiftung Dialog und Bildung) Almanya'daki örgütün halkla ilişkiler sorumlusu şeklinde hareket etmekte olup örgüt ile ilgili Alman toplumunda bulunan soru işaretlerini gidermeye yönelik çalışmaktadır.¹⁶ Vakfın başkanı ve örgütün Almanya'daki temsilcisi şeklinde lanse edilen Ercan Karakoyun vakfın kuruluş gerekçesini şu sözlerle açıklamaktadır: “Gülen ve ‘Hizmet’ hareketinin medyada, siyasette ve akademik çevrelerde çokça konuşulması örgütün Almanya ve diğer ülkelerdeki faaliyetlerinin daha yoğun şekilde anlatılması ihtiyacını doğurmuştur.”¹⁷ Ancak vakfın 2013 sonlarındaki kuruluşu, aynı dönemde yaşanan 17-25 Aralık darbe girişimi ile birlikte değerlendirildiğinde Türkiye’de hükümetle mücadeleye girişen örgütün, en fazla Türkiye kökenli vatandaşın yaşadığı Almanya'daki konumunu güçlendirerek hükümeti zor durumda bırakmak için gösterdiği çabaların bir parçası olarak değerlendirilebilir.

Örgüt “Pangea Matematik Olimpiyatları” adı altında yarışmalar ile “Alman-Türk Kültür Olimpiyatları” düzenlemekte ve “kültürlerarası diyalog” alanında başarı gösterdiğini düşündüğü insanlara ödüller vermektedir. Böylelikle Almanya’da yaşayan Türk toplumunun Alman toplumuna “entegrasyon”u konusunda hassasiyet gösteren yerel ve üst düzey kamu görevlilerinin sempatisi toplanmakta ve örgüt ile ilgili olarak kamuoyunda pozitif bir algı oluşturulmaktadır.¹⁸ FETÖ’nün dışı bakan yüzü aslında Alman toplumunun göçmenlerden beklentileriyle de örtüşmektedir. Zira örgüt dışı dönük olarak iyi eğitilmiş, iyi Almanca konuşabilen ve İslam’ın her türlü aşırı yorumundan uzak duran bir nesil yetiştirme gayretinde olduğu propagandasını yapmaktadır ki bu da Alman toplumu ve otoritelerinin Türk toplumundan beklentileriyle ziyadesiyle uyum içerisindedir.¹⁹

FETÖ’nün Almanya'daki medya ayağının amiral gemisi Offenbach merkezli World Media Group AG'dir.²⁰ Grup çatısı altında çok sayıda televizyon, gazete ve internet haber sitesi faaliyet göstermekteydi. Ancak 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında örgütün Türkiye’de zayıflaması bu faaliyetlerinin bir kısmını durdurmasına, geriye kalanları ise azaltmasına yol açmıştır. Bu durum Almanya’da yaşa-

16. Aykanat ve Kastner, “Was die Gülen-Bewegung in Deutschland zum Perfekten Sündenbock Macht”.

17. “Hizmet-Bewegung in Deutschland, Stiftung Setzt Sich Kritischen Dialog Nach Innen und Nach Außen Zum Ziel”, *Deutsch-Türkisches Journal*, 6 Mayıs 2014.

18. Soldt, “Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk”.

19. Siefert, “Gülen-Bewegung: Gehirnwäsche im Auftrag des Imam”.

20. Volker Siefert, “Imam Gülen's Einfluss Reicht bis in die Deutsche Politik”, *Die Zeit*, 29 Aralık 2013.

yan Türkiye kökenli insanların örgüt elitinin takip ettiği politikayı benimsemediğinin bir ifadesi olarak da yorumlanabilir.

Ancak örgütün medyayı kullanması resmi olarak görünür olan kurumların ötesine taşmaktadır. Zira Türkiye'de dersanelerin kapatılması ve ardından 17-25 Aralık sürecinde açıkça Türkiye Cumhuriyeti hükümeti ile mücadeleye girişen örgütün, Alman kamuoyunu etkilemek ve Türk hükümetini uluslararası alanda zor duruma düşürmek için üyelerine sosyal medyayı aktif olarak kullanmaları yönünde telkinlerde bulunduğu eski üyelerin Alman medyasına verdiği beyanatlardan anlaşılmaktadır.²¹

Örgütün diğer alanlardaki yapılanmasına benzer şekilde ekonomi alanında da eyaletlere göre farklı dernekler adı altında bir yapılanma söz konusudur. FETÖ'ye yakınlığıyla bilinen esnaf, küçük ve orta ölçekli şirketlerin bir araya gelmesiyle oluşturulan dernekler 2009 yılında Girişimciler Derneği Federal Birliği (Bundesverband der Unternehmervereinigung, BUV) isimli çatı örgütünün altında birleşmişlerdir. 20 derneğin üye olduğu BUV, 3 binden fazla işletmeyi temsil ettiğini iddia etmektedir.²²

Son zamanlarda örgütün Alman siyasetine sızma girişimleri de dikkati çekmektedir. Örgüt yöneticilerinin taraftarlarına Sosyal Demokrat Parti (SPD), Hıristiyan Demokrat Parti ya da Yeşiller'e üye olmaları konusunda telkinlerde bulunduğu itirazçıların medyaya yansıyan ifadelerinde yer almıştır.²³ Bu bağlamda Alman kamu televizyonu ARD, Gülcülerin Leipzig'deki SPD'ye sızma çalışmaları ile ilgili çarpıcı bilgiler paylaşmıştır.²⁴ Örneklerinin sayısı fazlaştılabilecek bu tür çabalar FETÖ'cülerin Alman siyasetine sızarak örgütün lobi gücünü artırma gayretlerinin bir parçası olarak yorumlanabilir. Yine ülkede yapılan yorumlara göre eğitim başta olmak üzere toplumsal yaşamın birçok alanında örgütlenen FETÖ'ye mensup insanların ilerleyen dönemde devlet kadroları, siyasal partiler ve toplumda daha önemli makam ve mevkilere gelmesi beklenmektedir.²⁵

FETÖ'nün Batı toplumunun hoşuna gidecek diyalog, eğitim, tolerans, düşünce özgürlüğü, kadın-erkek eşitliği gibi kavramları ön plana çıkarması²⁶ ve Batı'ya

21. "Video: Gülen-Bewegung - Wie Gefährlich ist sie?", *Das Erste Mittags Magazin*, 26 Ağustos 2016.

22. Bundesverband der Unternehmervereinigung'un resmi web sitesi için bkz. <http://buv-ev.de/geschichte>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

23. Soldt, "Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk".

24. "Gülen-Nachhilfe nicht ohne Hintergedanken", *Pro Christliches Medienmagazin*, 23 Ekim 2013, <https://www.pro-medienmagazin.de/gesellschaft/gesellschaft/2013/10/23/guelen-nachhilfe-nicht-ohne-hintergedanken>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

25. Soldt, "Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk".

26. Diyalog ve Eğitim Vakfı'nın internet sitesi için bkz. <http://sdub.de/stiftung>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

ılımlı İslam'ı vaat etmesine karşılık arka plandaki faaliyetleri Alman toplumu ve devlet yetkililerinde şüphe uyandırmaktadır.²⁷ Ülkede “Gülen Hareketi” olarak tanınan örgütün modern İslami bir eğitim vakfı mı yoksa tehlikeli bir tarikat mı olduğu uzmanlar ve politikacılar arasında tartışılmalı bir konu olmuştur.²⁸ Dolayısıyla aslında Alman toplumunun önemli bir kesiminin ülkedeki FETÖ yapılanmasına şüphe ile yaklaştığı görülmektedir.²⁹

Örgütün Gizli Yüzü

FETÖ'nün gizli yapılanmasıyla ilgili açık kaynaklarda bilgi edinmek zor olsa da örgütten ayrılanların yaptığı ifşaatlar bu konu ile ilgili fikir vermektedir. Bu yapıdaki sıkı hiyerarşik örgütlenme, perde önündeki eğitim, sosyal ve ekonomik alanlarda yer alan kurumları bir araya getiren çimento vazifesini görmektedir.³⁰ Bu boyuttaki yapılanma, örgütü cemaat bilinciyle hareket eden, örgüt yöneticileri tarafından belirlenen gündem ve politikaları gerçekleştirmek üzere yekvücut hareket eden bir yapı haline getirmektedir. Dolayısıyla perde gerisinde yer alan ve dışarıya karşı varlığı örgüt üyeleri tarafından genellikle inkar edilen bu ikinci boyut sayesinde örgütün Almanya'daki kurumsal yapısı Pensilvanya'dan idare edilen ve dünya çapında organize şekilde hareket eden yapının bir kolu haline gelmektedir.

Dünya genelindeki FETÖ yapılanmasının önemli bir halkası olarak Almanya'da da Türkiye ve diğer ülkelerdekine benzer hiyerarşik bir yapılanma söz konusudur. Almanya yapılanmasının başında Almanya imamı Hayrettin Özkul yer almakta olup onun emri altında eyalet imamları ve onların da altında bölge imamları yer almaktadır.³¹ Örgütün Avrupa imamı ve Gülen'in en yakınlarından Abdullah Aymaz'ın Almanya'da yaşıyor olması ise hem örgütün Almanya'daki kurumsal altyapısının gücünü göstermesi hem de örgüt nezdinde Almanya'ya verilen önem açısından dikkate değerdir.³²

Bu boyuttaki yapılanma açısından “ışık evleri” denilen öğrenci evleri örgütün dini motivasyonlu ideolojik formasyonunun verilmesi, gizli ajandalarının oluştu-

27. Siefert, “Gülen-Bewegung: Gehirnwäsche im Auftrag des Imam”.

28. “Islamisierung Durch Bildung? So Gefährlich ist die Gülen-Bewegung in Deutschland”, *The Huffington Post*, 7 Ağustos 2016.

29. Soldt, “Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk”.

30. Seufert, *Überdehnt sich die Bewegung von Fethullah Gülen? Eine Türkische Religionsgemeinde als Nationaler und Internationaler Akteur*.

31. Peternel ve Ichner, “Gülen-Bewegung Züchtet Künftige Eliten Heran”.

32. Rüdiger Soldt, “Aussteiger Berichten über die Gülen-Bewegung: Wie eine Sekte”, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 29 Ağustos 2016; “Terörist Baş Gülen'in İkinci Adamı! Darbe Girişimini Abdullah Aymaz Haber Vermiş”, *Sabah*, 22 Temmuz 2016.

rulması ve uygulanması açısından kritik öneme sahiptir. Gayriresmi olarak faaliyet gösteren bu evlerin Almanya'daki sayıları tam olarak bilinmemekle birlikte yüzlerce ışık evinden söz edilebilir. Bu evler örgütün sıkı hiyerarşik yapısının hükmü sürdürdüğü ve örgüte eleman temin etme noktasında son derece önemli bir pozisyondadır.³³ Örgütün ülke çapında örgüt bilincine sahip ve örgütünü hem ekonomik hem de diğer açılardan desteklemeye çalışan, net sayısının tespiti mümkün olmayan önemli sayıda destekçisi bulunmaktadır.³⁴

Örgütün arka plandaki bu sıkı hiyerarşi içerisinde örgütlenmiş ve Gülen'in gücünü korumasına hizmet eden yapısının varlığına dönük yorumlar 15 Temmuz öncesinde de Alman medyasında yer almıştır. O dönemde dahi belli bir süre örgüt içerisinde bulunan ve daha sonra ayrılan kişilerin itirafları göstermiştir ki örgüt içerisinde beyin yıkama uygulamalarını andıran eğitim faaliyetleri yürütülmekte, Gülen'in öğretileri tek gerçek olarak sunulmakta ve üyelerinden mutlak itaat beklenmektedir.³⁵

Almanya'da da Türkiye'de olduğu gibi her meslek grubu için ayrı "sohbet grupları" oluşturulmuştur.³⁶ 17-25 Aralık 2013'ten önce de bu gruplar içerisinde siyasi konular konuşulmakta ise de 17-25 Aralık'ın bir nevi milat olduğu, bu tarihlerden itibaren hükümet aleyhinde sıkı bir propaganda dönemine girildiği örgütten ayrılan itirafçıların sözlerinden anlaşılmaktadır. Bu yeni dönemde örgütün Alman kamuoyunu etkilemek ve Türk hükümeti karşısında kendi pozisyonunu tahkim etmek için üyelerinden sosyal medya kullanımı dahil her türlü yöntemi aktif olarak kullanmasını istediği yine örgütten ayrılanlar tarafından ifade edilmiştir.³⁷

Örgüt ayrıca televizyon kanalları, gazete ve dergileriyle hem kendisine finansal destek sağlamaya çalışmakta hem de etki alanını genişletmeye çalışmaktadır. Tüm bu yollarla elde etmiş olduğu ekonomik gücü ve Alman makamları üzerinde uzun süre boyunca bilinçli bir şekilde inşa etmeye çalıştığı lobi gücünü ise 1999'dan beri Pensilvanya'dan idare edilen FETÖ'nün hizmetine sunmaktadır.³⁸ Örgüt her ne kadar elde etmiş olduğu bu gücü, cemaat üyeleri

33. Seufert, *Überdehnt sich die Bewegung von Fethullah Gülen? Eine Türkische Religionsgemeinde als Nationaler und Internationaler Akteur*.

34. Anja Willner, "Klandestine Strukturen, Hat Erdogan doch Recht? So Viel Einfluss hat Prediger Gülen in der Türkei", *Focus*, 22 Temmuz 2016; Frank Jansen, Ulrike Scheffer ve Thomas Seibert, "Wie Mächtig ist Fethullah Gülen? Und was Macht Seine Bewegung in Deutschland?", *Der Tagesspiegel*, 22 Temmuz 2016.

35. Siefert, "Gülen-Bewegung: Gehirnwäsche im Auftrag des Imam".

36. Soldt, "Aussteiger Berichten über die Gülen-Bewegung: Wie Eine Sekte".

37. "Video: Gülen-Bewegung - Wie Gefährlich ist Sie?".

38. "Wie Gülen zum Staatsfeind Nr. 1 wurde, Die dunkle Seite der Gemeinde", *TAZ*, 2 Ağustos 2016.

ya da sempatizanlarını güdülemek için Türkiye ve İslam'ın hizmetinde kullanacağı propagandasını yapsa da aslında son dönemde ülkemizde yaşanan süreçler net bir şekilde göstermiştir ki FETÖ'nün çıkarlar hiyerarşisinin en üstünde kendi elitleri tarafından belirlenenler bulunmaktadır.³⁹ İslam ve Türkiye sevgisi gibi kavramlar ise FETÖ yöneticileri tarafından sempatizanlarını ve üyelerini motive etmek için araçsallaştırılmıştır.⁴⁰

FETÖ mensupları ilk zamanlarda Almanya'daki çok büyük çaplı örgütlenmelerinin Fetullah Gülen ile ilişkilendirilme girişimlerine ısrarlı bir şekilde karşı çıkmaktaydı.⁴¹ Almanya'da özellikle basın mensuplarının ısrarlı sorularına muhatap olan örgüt mensupları, kendilerinden yalnızca Fetullah Gülen'den etkilenmiş kimseler olarak söz edilmesini istiyorlardı. FETÖ'nün dünya çapında bir ağ olduğu ve Almanya'nın da dahil olduğu 170 kadar ülkenin, ABD'de mukim olan Fetullah Gülen tarafından sevk ve idare edildiğinin ortaya çıkması durumunda bu yapının sürekli iddia edildiği gibi siyasi amaçlarının olmadığı tezine kimsenin inanmayacağı bilinen bir husustu. Bunun dışında örgüt mensupları açısından bir yandan insan hakları, demokrasi, kadın-erkek eşitliği gibi Batılı muhataplar nezdinde geçer akçe olan değerleri dillendirerek yol almaya çalışırken öte yandan emir-komuta zinciri içinde yapılanmış hiyerarşik bir yapının başında bulunan "soft-Führer" in denetiminde bulunmak gibi çelişkili bir duruma düşmek inandırıcılık açısından sakıncalıydı. İşte bu gibi saiklerle hareket eden yapı mensupları, 15 Temmuz 2016 tarihine kadar sözü edilen organik bağı inkar etmelerine rağmen darbe girişiminin başarısız olması ve örgüt elebaşı ile darbeciler ve Türkiye bürokrasisi içindeki elemanları arasındaki bağına açığa çıkmasının ardından bazı konularda itiraflarda bulunmak zorunda kalmışlardır.

Örgütün Almanya'daki temsilcisi olarak bilinen Ercan Karakoyun, "Deutschlandfunk" radyosuna vermiş olduğu bir mülakatta artık savunulamayacak olan bir yalanı dile getirmeyi bırakarak, Almanya'da yukarıda sayıları verilen dernek, okul, kreş ve kursların koordine edildiği Diyalog ve Eğitim Vakfı'nın "Gülen Hareketi" ile bağına itiraf etmiştir.⁴²

39. Siefert, "Gülen-Bewegung: Gehirnwäsche im Auftrag des Imam".

40. Mutlu D. adlı itirafının bu konuda söyledikleri dikkate değerdir. Soldt, "Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk".

41. "WDR Doku Fethullah Gülen", Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=zr1LWuxVLYs>, (Erişim tarihi: 27 Eylül 2016).

42. "Erdogan hat Einen Sündenbock Gesucht und Gefunden", Deutschlandfunk, 22 Temmuz 2016, http://www.deutschlandfunk.de/guelen-bewegung-in-deutschland-erdogan-hat-einen.694.de.html?dram:article_id=360824, (Erişim tarihi: 25 Eylül 2016).

FETÖ AĞLARI

Eğitim Ağı

Alman toplumuna kendisini bir sivil toplum kuruluşu olarak tanıtan FETÖ'nün Almanya'daki eğitim ağı 25-30 civarında özel okul ile 150'den fazla etüt merkezinden oluşmaktadır.⁴³ Bunların bir kısmı Alman devletinden maddi destek almaktadır.⁴⁴ Yakın zamana kadar Groß-Gerau bölgesinin entegrasyon görevlisi olan Sedat Çakır, Türk çocuklarının Alman eğitim sisteminde dezavantajlı olmasının bir piyasa boşluğu yarattığı ve FETÖ'nün bu boşluğu iyi eğitim imkanları sunarak lehine kullandığı kanaatindeydi.⁴⁵ Burada not edilmesi gereken husus, FETÖ'nün Almanya'da kendine eleman devşirmesi Türk diasporası üzerinden olduğu gibi, eğitim alanını bir finans kaynağına dönüştürmesi de aynı diasporanın ikinci, üçüncü ve dördüncü nesli üzerinden gerçekleştiğidir. Nitekim FETÖ'ye yakınlığı ile bilinen Stuttgart şehrindeki "BİL Okulu"nun Müdürü Muammer Akın ile yapılan röportajda verilen bilgiye göre bu okula giden öğrencilerin dörtte üçü Türk asıllıdır.⁴⁶ Doktora tezi kapsamında FETÖ'nün uluslararası eğitim ağı bağlamında Almanya'da bulunan dört FETÖ derneğini⁴⁷ incelemiş olan Bekim Agai, Almanya'nın her büyük şehrinde en az bir tane eğitim derneğinin bulunduğu sonucuna varmaktadır. Agai, derneklerde eğitimcilerin hem Alman hem Türk asıllı, bazı kurumlarda ise yalnızca Alman asıllı olmalarını karakteristik bir özellik olarak adlandırmaktadır.⁴⁸

Almanya'daki FETÖ eğitim kurumlarını da içinde barındıran uluslararası FETÖ yapılanması üç halkadan oluşmaktadır: Dış halkayı oluşturan grup bu yapıya sempati duyanlar, haftalık toplantılara katılanlar ve FETÖ'den maddi yardım alanlardır. Orta halkayı oluşturanlar yapıya finans kaynağı sağlayan iş adamlarıdır ki bunlar hem dış halkanın faaliyetlerine maddi imkanlar sunan

43. "Landesschau Baden Württemberg", SWR, <http://www.swr.de/landesschau-bw/gesamtsendung-landesschau-baden-wuerttemberg-vom-4//id=122182/did=17904314/nid=122182/1luxd3u/index.html>, (Erişim tarihi: 19 Eylül 2016); Soldt, "Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk".

44. Almanya'daki kanunlara göre özel okullar eğitimin başlamasından üç sene sonra devletten maddi destek talebinde bulunabilir. "Verfassungsschutz Baden Württemberg warnt vor Islamischer Gülen Bewegung", SWR, 2 Şubat 2014, <http://www.swr.de/report/presse/islam-guelen-fethullah/-/id=1197424/did=12795286/nid=1197424/vkc67z/index.html>, (Erişim tarihi: 19 Eylül 2016).

45. "Erdogans Erzfeind: Wer ist Fethullah Gülen", WDR, 20 Temmuz 2016, <http://www1.wdr.de/mediathek/video/sendungen/die-story/video-erdogans-erzfeind--wer-ist-fethullah-guelen-100.html>, (Erişim tarihi: 18 Eylül 2016).

46. "Bil-Schule Stuttgart: Eltern Müssen Druck Weichen", SWR, 1 Ağustos 2016, <http://www.swr.de/landesschau-aktuell/bw/stuttgart/bil-schule-stuttgart-eltern-muessen-druck-weichen/-/id=1592/did=17884264/nid=1592/1xrct3g/index.html>, (Erişim tarihi: 19 Eylül 2016).

47. Bonner Bildungs-Center (B.B.C. Bonn), Rheinländisches Informations- und Bildungsforum (RIBIF/Düsseldorf), Internationaler Bildungs- und Umweltverein e.V. (IBUV/Hannover) ve Yedigâr e.V. (Düsseldorf).

48. "Die Fethullah Gülen Bewegung in Deutschland".

hem de iç halkanın maaşlarını karşılayan grup olarak tanıtılmaktadır. İç halkayı ise FETÖ çalışanları oluşturmaktadır: Öğretmenler, gazeteciler, lobiciler, akademisyenler, düşünce kuruluşları çalışanları, şirket çalışanları vb. Bu üç halkanın birbiriyle sıkı yardımlaşma ve etkileşim içinde olduğu hesaba katılırsa eğitim ağının bu halkaların her birinde payının olduğu ve dolayısıyla bağımsız bir alan olmadığı tespiti ortaya çıkmaktadır.⁴⁹

Uluslararası bir boyuta sahip olan bu yapının etkisi, faaliyet alanları ve Alman demokrasisi ve toplumu için oluşturduğu tehlikenin Alman kamuoyu ve özellikle de eyalet düzeyindeki yerel politika yapıcıları tarafından yeterince bilinmediği görülmektedir. FETÖ'nün en yoğun yapılanma bölgelerinden biri olan Nordrhein-Westfalen eyaletindeki bazı önemli yerel siyasetçilerin dahi bu yapıyla ilgili bilgi sahibi olmaması bu durumun bir tezahürüdür. WDR kanalına verdiği bir mülakatta Köln Belediye Meclisi Üyesi Gisela Manderla (Hıristiyan Demokrat Birliği/Christlich Demokratische Union-CDU), FETÖ'nün bir okul projesini projeyi sunanların ajandalarında, yabancı uyruklu çocukların topluma uyum sağlamasını vurguladıkları için onayladığını ifade etmiştir. Manderla, misafir odaları ve sinema salonlarıyla dikkat çeken 18 milyon avroluk bu lüks okul projesinin finans kaynağını araştırdığında bazı çevrelerden paranın "Fetullah Gülen ağı" tarafından sağlandığını öğrendiğini belirtmiştir. Fetullah Gülen adını ilk kez bu vesileyle duyduğunu söyleyen Manderla, bu ismin proje için müracaat formunda geçmediğinin de altını çizmiştir.⁵⁰

Okul idarelerine Fetullah Gülen'e yakınlıkları sorulduğunda kurum olarak tamamen bağımsız olduklarını ancak bazı öğretmenlerin Gülen'e kişisel sempati duymalarının mümkün olduğunu söylemektedirler. Nitekim Rhein-Ruhr Eğitim Derneği Başkanı Erol Yücel ve bu derneğe bağlı okulun müdürü Orhan Yıldırım yaptıkları bir resmi açıklamada, "Gülen Hareketi'nin bir parçası olmadıklarını" ifade etmektedir. Sadece "Gülen'i tanıdıklarını ve öğretilerini beğendiklerini" söyleyen Yıldırım, bu öğretilerin derslerin bir parçası olmadığını ve geçerli olan müfredata uyulduğunun da altını çizmektedir.⁵¹

Alman kamuoyu için bir soru işareti haline gelen FETÖ eğitim ağının Gülen ile olan ilişkisi "Landesschau Baden-Württemberg" programında da konu edilmiştir.

49. Christopher Holton ve Claire Lopez, "The Gulen Movement, Turkey's Islamic Supremacist Cult and its Contributions to the Civilization Jihad", *Center for Security Policy Press Civilization Jihad Reader Series*, Cilt: 8, (2015), s. 12-13.

50. "Fetullah Gülen – Der lange Arm des Imam (die Story)", Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=SB-ljP77h7lM>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

51. "Duisburger Bildungsverein Soll der Gulen-Bewegung Nahestehen", *NRZ*, 15 Temmuz 2011.

Programa katılan Muammer Akin, müdürü olduğu “BİL Okulu”nu kurarken Gülen’in “Okul inşa edin” çağrısı üzerine hareket ettiğini açıklamıştır.⁵² Fetullah Gülen’e yakınlığından dolayı sosyal medyada soyadını Gülen olarak değiştiren ünlü basketbolcu Enes Kanter de 23 Haziran 2016’da bu okulda öğrencileri ziyaret etmiştir.⁵³

Seküler okul müfredatına rağmen bir sınıfta öğrencilerin neredeyse tamamının Gülen’i tanınması ve bir gazetecinin sorusu üzerine ailelerinin de Gülen ve kitaplarıyla ilgilendiklerini söylemeleri ayrıca dikkat çekmektedir. Her ne kadar okul idaresi Gülen’e bağlı olmadığını, her ferdin kendi şahsi yakınlığının okul açısından bir önem ifade etmediğini söylese de çocukları için bu okulları tercih eden özellikle Türk asıllı velilerin, okulun Gülen ile olan bağlantısından haberdar oldukları anlaşılmakta hatta bu birçoğu için belki de okulu tercih sebebi dahi sayılabilmektedir. Temsilcileri FETÖ okullarının seküler bir eğitim anlayışı içerisinde olduğunu ve birçoğunda din dersi yerine etik dersinin okutulduğunu söylemesine rağmen siyaset bilimci Ralph Ghabban, FETÖ okullarının bir ağın parçası olduğunu, buralarda verilen seküler eğitimin dışında dini eğitim için farklı mekanların seçildiğini düşünmektedir. Ghabban’ın yorumuna göre eğitim kurumları FETÖ için birer eleman devşirme kaynağıdır ve buralardan kazandıkları bireyleri daha sonra okul dışında ideolojik eğitime tabi tutmaktadırlar.⁵⁴

Almanya’da FETÖ’nün eğitim ağı Anayasayı Koruma Teşkilatı tarafından takip edilmemektedir. Ancak Gülen’e bariz yakınlığın zaman zaman sorun teşkil ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Ludwigsburg’daki özel Carl-Friedrich-Gauß Okulu’nun Alman kökenli eski müdürünün veda mektubundaki “Öğretmenler Gülen’e hayranlar ve benim haberim olmadan kararlar alıyorlar. Artık bu okulun sorumluluğunu daha fazla üzerime alamam” ifadeleri buna örnektir.⁵⁵

FETÖ’nün okul, dershane ve eğitim merkezlerinde bilhassa yabancı uyruklu öğrenciler, mülteciler ve özel yetenekli öğrencilere çeşitli imkanların sunulduğunu görmek mümkündür. Prestijli eğitim programlarının yanı sıra çeşitli aktiviteler, müsabakalar, geziler ve aile danışmanlıkları gibi hizmetlerle öğrenci ve veliye

52. “Muammer Akin, Gründer der Stuttgart Bil-Schule”, SWR, 1 Ağustos 2016, <http://www.swr.de/landesschau-bw/studiogaeste/gast-muammer-akin-gruender-der-stuttgarter-bil-schule/-/id=2248750/did=17634084/nid=2248750/94o0kg/index.html>, (Erişim tarihi: 19 Eylül 2016).

53. “Grosser Besuch: Enes Kanter zu Besuch in der Bil Schule”, Bil-Schulen, <http://www.bil-schulen.de/aktuelles/228-grosser-besuch-enes-kanter-zu-besuch-in-der-bil-schule>, (Erişim tarihi: 20 Eylül 2016).

54. “Fethullah Gülen Bewegung in Deutschland”, WDR, <https://www.youtube.com/watch?v=RwFfLid0FtY>, (Erişim tarihi: 19 Eylül 2016).

55. “Gülen-Bewegung: Neue Vorwürfe gegen Bildungseinrichtungen”, SWR, 5 Şubat 2014, <http://www.swr.de/report/guelen-bewegung/text-guelen-bewegung/-/id=233454/did=12774416/mpdid=12820218/nid=233454/1yqpnrs/index.html>, (Erişim tarihi: 19 Eylül 2016).

gösterilen özel ilgi gözler önüne serilmektedir.⁵⁶ Bu bağlamda hem velilere hem de öğrencilere yönelik eğitim ve aktiviteleriyle en fazla ön plana çıkan okullardan birisi yukarıda bahsi geçen BİL Okulu'dur.⁵⁷ Modern eğitim araçlarıyla donatılmış bu gibi kurumların finans kaynaklarına bakıldığında kısmi devlet desteği ve çeşitli sponsorların varlığından söz edilebilir. *Der Spiegel* yazarı Maximilian Popp tarafından 2012'de kaleme alınan "The Shadowy World of the Islamic Gülen Movement" başlıklı yazıda FETÖ'nün finans kaynaklarının şeffaf olmadığı ve eğitim ağının parçası olan birçok eğitimcinin maaşının yüzde 10'luk bir kısmının "cemaat"e aktarıldığından söz edilmektedir. Popp ayrıca Berlin'in Spandau bölgesinde yapılan lüks özel okula ve 2012 itibarıyla Berlin şehrinde 20 tane "ışık evi"nin bulunduğuna işaret etmektedir.⁵⁸ Bu sayının günümüzde çok daha artmış olması kuvvetle muhtemeldir.

FETÖ'yü Avrupadaki en tehlikeli İslamcı grup olarak tanımlayan Marburg Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Ursula Spuler-Stegemann, FETÖ'nün okulları ve diğer eğitim kurumlarında yetiştirilen "elemanlar"ın Alman toplumunun önemli noktalarında yer almalarının amaçlandığını söylemektedir.⁵⁹ Federal Almanya Meclisinin FETÖ ile ilgili 2008 yılına ait bir araştırma raporunda verilen bilgiye göre Nordrhein-Westfalen eyaletinin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, bu eyalette FETÖ'ye yakınlığı ile bilinen 70 kadar derneğin bulunduğunu bildirmektedir. Ayrıca Bakanlık bu derneklerde çoğunlukla Gülen'e ait fikirlerin modern bilimle sentezlenip öğretildiğine vurgu yapmaktadır.⁶⁰ FETÖ'nün Almanyadaki eğitim ağının içinde yer alan bazı eğitim kurumları Tablo 1'de buldukları şehir ve eyaletlerle birlikte sıralanmıştır. Bilgilerin alındığı sitenin de belirttiği üzere bu liste eksiktir ancak söz konusu eğitim ağının Almanyanın federal yapısı üzerinde nasıl bir görünüm sergilediğini tahayyül etmek açısından bir fikir verebilmektedir.

Tabloda FETÖ'ye bağlı eğitim kurumlarının Nordrhein-Westfalen ve Baden-Württemberg gibi Türklerin yoğun olarak yaşadığı eyaletlerde daha çeşitli ve yoğun bir yapılanmanın içinde olduğu görülmektedir. Dikkat çeken başka bir nokta Türk-Alman Eğitim Enstitüsü (TÜDESB) çatısı altında 14 kurumun Berlin ve çevresinde faaliyet göstermesidir. Burada da FETÖ eğitim ağının bölgesel bir kümelenmesinden söz etmek mümkündür.

56. "Lernzirkel Image Film", Youtube, 10 Haziran 2015, <https://www.youtube.com/watch?v=IRP3-j4rf00>, (Erişim tarihi: 19 Eylül 2016).

57. Bu okulun web sayfası için bkz. <http://www.bil-schulen.de>, (Erişim tarihi: 19 Eylül 2016).

58. Maximilian Popp, "The Shadowy World of the Islamic Gülen Movement", *Der Spiegel*, 8 Ağustos 2012.

59. Nadine Zeller, "Wie Nahe Steht die Regenbogen Schule der Gülen Bewegung", *Badische Zeitung*, 17 Şubat 2014.

60. "Die Fethullah Gülen Bewegung in Deutschland".

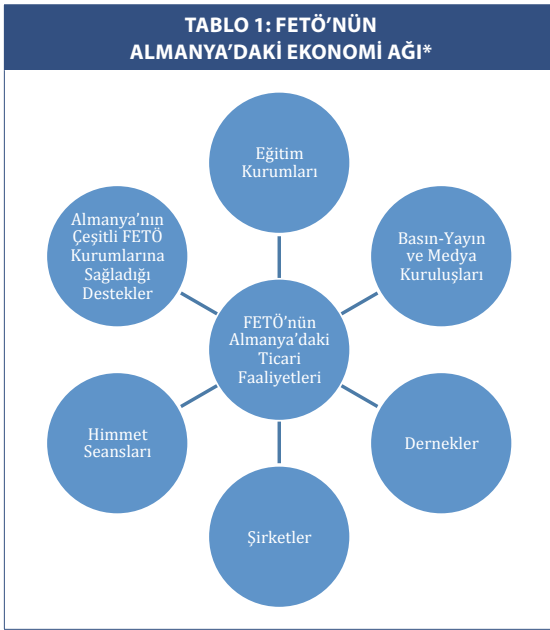
TABLO 1: FETÖ'NÜN ALMANYA'DAKİ EĞİTİM KURUMLARI*	
Şehir/Eyalet	Kurum Adı, Web Sitesi
Mannheim/Baden-Württemberg	Sema-Schule, http://privatschule-mannheim.de
Reutlingen/Baden-Württemberg	Lernstube, http://www.lernstube.org
Stuttgart/Baden-Württemberg	Das Bildungshaus BiL, http://www.bil-bildungshaus.de
Freiburg/Baden-Württemberg	Regenbogen Privatschule, http://regenbogen-privatschule.de
Ludwigsburg/Baden-Württemberg	Forum Bildungszentrum, http://www.forum-bildungszentrum.de
Sindelfingen/Baden-Württemberg	Prisma Bildungszentrum BB, http://www.ssv-prisma.de
Mannheim/Baden-Württemberg	Lerntreff
Hannover/Niedersachsen	Verein für Integration und Bildung, http://www.vib-niedersachsen.de
Hannover/Niedersachsen	Sprachakademie, http://www.sprachakademie.org
Hamburg/Hamburg	Alsterbildungsring e.V., http://www.alsterbildungsring.de
Ludwigshafen/Rheinland-Pfalz	Lernzirkel Oggersheim
Bremen/Bremen	Schlerförderung e.V., http://www.schulerforderung.com
Frankfurt am Main/Hessen	Avicenna Institut Bockenheim, http://www.avicenna-ev.de
Dortmund/NRW	Westfalia Bildungszentrum e.V., http://www.wbzev.de
Hagen/NRW	Prisma Bildungsplattform, http://www.prismabildungsplattform.de
Duisburg/NRW	Eventus Bildungszentren, http://www.eventus-bz.de
Krefeld/NRW	Integral Bildungsforum e.V., http://www.integral-bildungsforum.de
Düsseldorf/NRW	Lernhilfe Ribif e.V., http://www.ribif.de
Dortmund/NRW	Westfalia Bildungszentrum e.V., http://www.wbzev.de
Duisburg/NRW	Eventus Bildungszentren, http://www.eventus-bz.de
Essen/NRW	Horizont Bildungszentrum, http://www.horizont-essen.de
Wuppertal/NRW	Bergischer Bildungsbund e.V., http://www.bergischerbildungsbund.de
Köln/NRW	Dialog Ehrenfeld, http://www.dialog-koeln.de
Köln/NRW	Tuerkisch-Deutsche Akademische Bund Köln (TDAB), http://www.tdab.de , http://www.schulzentrumdialog.de
Hamm/NRW	System Bildungszentrum, http://www.sbzev.de
Eringerfeld, Geseke/NRW	Internat Schloss Eringerfeld, http://www.gymnasium-eringerfeld.de
Nürnberg/Bayern	Mesale e.V., http://www.kitasternenhimmel.de , www.mesaleschulen.de , www.maximumnachhilfe.de
München/Bayern	Vision Lernpunkte e.V., http://www.vision-lernpunkte.de
Jettingen-Scheppach/Bayern	Vision Privatschulen GmbH, http://www.vision-privatschulen.eu
Brandenburg-Berlin	Türkisch Deutsches Bildungsinstitut Berlin-Brandenburg (TÜDESB),** http://www.tuedesb.de/tuedesb

* "Every Continent but Antarctica: The Fethullah Gulen Movement's Schools Are All over the World", 24 Kasım 2013, <http://turkishinvitations.weebly.com/every-continent-but-antarctica.html>, (Erişim tarihi: 20 Eylül 2016).

**TÜDESB (Türk-Alman Eğitim Enstitüsü) bünyesinde Berlin'de çeşitli derecelerde 4 okul, 4 kreş ve 6 eğitim merkezi olmak üzere toplam 14 kurum yer almaktadır.

FETÖ'nün Almanya'daki Gelir Kaynakları

160'a yakın ülkede faaliyet gösteren FETÖ bu ülkelerde yürüttüğü ticari faaliyetler, sahip olduğu eğitim kurumları, topladığı bağışlar ve diğer birçok yöntem sayesinde kendisine milyarlarca dolarlık gelir kaynağı oluşturmuştur. Avrupa ülkelerinde de etkin faaliyetler yürüten örgütün kıtadaki merkez finans üssü Almanya olmuştur. Örgütün bu ülkede sahip olduğu finansal yapılanmaya geniş çaplı olarak ilk kez Alman WDR kanalı tarafından 2013 yılında hazırlanan “İmamın Uzun Kolu” (Der Lange Arm des Imam)⁶¹ isimli belgesel ile dikkat çekilmiştir. FETÖ'nün Türkiye ve Almanya yapılanmasını anlatan bu belgeselin ardından ülkede örgüte yönelik eleştiriler ve soru işaretleri gün geçtikçe artmıştır.

“Himmet”: Örgüte Para Toplama Seansları

FETÖ, Avrupa'nın diğer ülkelerinde olduğu gibi Almanya'da da legal ve illegal olmak üzere iki hat üzerinden finansman arayışı içinde olmuştur. Birinci hat bir şekilde örgütleyici kesime kesilmiş ve örgütün nihai hedefleri hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmayan Türkiyeli iş adamları, esnaf veya hayırseverlerin suistimal edildikleri para toplama toplantılarıdır. Bu yolla bilerek

ya da bilmeyerek örgütün destekçisi haline gelen çok sayıdaki kişiden örgüt yararına “himmet” adı altında bağış toplanmaktadır.⁶² Düzenli olarak toplanan bu bağışların örgütün Almanya'daki en önemli gelir kaynaklarından olduğu dikkate alındığında FETÖ için “himmet”lerin önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Genelde FETÖ imamları tarafından yapılan sohbetlerden sonra talep edilen bu bağışlar aynı zamanda örgüte bağlı vakıf ve dernekler aracılığıyla örgüte bağlı şirketlerin

61. Belgesel için bkz. “Der Lange Arm des Imam - Das Netzwerk des Fethullah Gülen”, Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=rJEEirZKSps>, (Erişim tarihi: 30 Ekim 2016).

62. Maria M. Held, “Erdoğan's Feinde, Wer Steckt Hinter der Gülen-Bewegung”, T-Online, 25 Temmuz 2016, http://www.t-online.de/nachrichten/deutschland/gesellschaft/id_78470846/tuerkei-die-fetullah-guelen-bewegung-wer-erdogans-feinde-sind.html, (Erişim tarihi: 30 Ekim 2016).

ticari konularını korumak için de kullanılmaktadır.⁶³ Sözü edilen toplantılarda çoğunluğu iş adamlarından oluşan kişilerden genellikle okul yapımı, öğrenciler için burs sağlama ve örgüt evlerinin iâşesinin temin edilmesi gibi lojistik destek finansmanı amacıyla para toplandığı bilinmektedir. Özellikle ramazan ayları bu tür toplantıların zirve yaptığı zamanlar olarak öne çıkmaktadır. Söz konusu toplantılar aracılığıyla dünya çapında toplanan paranın miktarının yıllık olarak milyar dolarların üzerinde olduğu, örgütün toplam servetinin ise 2008 yılı itibarıyla 25-50 milyar dolar arasında seyrettiği bilgisinin Alman medyasında yer aldığı söylenmelidir.⁶⁴ Rakamların da gösterdiği üzere FETÖ elebaşı Fetullah Gülen “holding biçiminde çalışan bir tarikat lideri” pozisyonuna sahiptir.⁶⁵

Örgüt elemanlarının maddi durumları dikkate alınarak maaşlarının bir kısmını “bağış” adı altında düzenli olarak FETÖ’ye verdikleri de unutulmamalıdır. Alman gazeteci Maximilian Popp’a göre maaşların yüzde 10’u ile yüzde 70’i arasındaki miktar aylık olarak FETÖ’ye aktarılmaktadır.⁶⁶ Örgüt bu yöntem sayesinde bir yandan finansal yapısını güçlendirirken öte yandan da elemanlarının örgüte olan sadakatini test etme imkanını elde etmiştir.

Kimse Yok Mu? (Ist da Jemand) Derneği

Almanya’da FETÖ’ye ait kurumların en önemlilerinden biri de “Ist da Jemand” adı altında hizmet veren “Kimse Yok mu?” derneği olmuştur. Örgüte aktarılan bağışlar ağırlıklı olarak bu dernek aracılığıyla toplanmıştır. FETÖ’nün sözü edilen dernek yoluyla topladığı paraları farklı amaçlar için kullandığı 15 Temmuz darbe girişiminin ardından yapılan soruşturmalarda ortaya çıkmıştır. Buna göre Somali için toplanan yardım paralarının amaç dışı kullanılarak örgüte aktarıldığı tespit edilmiştir.⁶⁷

Gelir Kaynağı Olarak Eğitim

Alman kamuoyu tarafından pek bilinmeyen fakat Türkiye ve Almanya’daki Türk diasporasının pek yabancı olmadığı, yukarıda bahsi geçen finansal araçların dışında FETÖ kendisine legal yollardan da kaynak aktarmayı başarmıştır. Burada dikkati çeken en önemli gelir kalemi olarak eğitim sektörünü anmak gerek-

63. Soldt, “Aussteiger Berichten über die Gülen-Bewegung: Wie eine Sekte”.

64. F. William Engdahl, “Das Gülen-Netzwerk: Eine CIA-Kreation Zur Besseren Kontrolle der Islamischen Welt”, Kopp Online, 24 Temmuz 2016, <http://info.kopp-verlag.de/hintergruende/geostrategie/f-william-engdahl/das-guelen-netzwerk-eine-cia-kreation-zur-besseren-kontrolle-der-islamischen-welt.html;jsessionid=D12A-6DEDEF176F7A02D63254F0A8B954>, (Erişim tarihi: 21 Ocak 2017).

65. “Wer ist Fethullah Gülen”.

66. Maximilian Popp, “Der Pate”, *Der Spiegel*, 11 Ocak 2014.

67. “Kimse Yok Mu Derneğine FETÖ Operasyonu”, *Gazete Vatan*, 27 Eylül 2016.

mektedir. Uta Rasche'nin belirttiğine göre Almanya genelinde örgüte bağlı olduğu düşünülen otuz⁶⁸ civarındaki özel okulda öğrencilerden aylık 250-350 avro civarında ücret alınmaktadır.⁶⁹ FETÖ'nün, bünyesindeki okul öncesi kreş, yuva, okul ve derslere destek kurslarına katılımlardan elde ettiği kaynağın dışında Almanyadaki yasal düzenlemelerden de istifade ettiği bilinmektedir. Almanyada geçerli olan düzenlemelere göre özel okullar kuruluşlarını takip eden üçüncü yılın ardından devlet desteği için başvuru hakkını elde etmektedir.⁷⁰ Alman basınına yansıyan bilgilere göre FETÖ okulları devletin kasasından milyonlarca avro destek almışlardır. Örgütün hiçbir konuda şeffaf olmadığı ortada olduğu için devlet desteğinin miktarı hakkında da kesin bir yorumda bulunmak mümkün olmamakla beraber bir örnek teşkil etmesi amacıyla Hamburg'daki Alstering Lisesi'nin (Gymnasium) son beş sene içinde 2,5 milyon avrodan fazla devlet desteği aldığını söyleyebiliriz.⁷¹

FETÖ, Berlin, Böblingen, Freiburg, Hamburg, Hannover, Karlsruhe, Köln, Ludwigsburg, Mannheim ve Stuttgart başta olmak üzere Almanya'nın birçok kentinde örgüte yakınlığıyla bilinen eğitim kurumları aracılığıyla göçmenlerin topluma entegrasyonu çerçevesinde Alman siyasetçileri etkilemeye çalışmıştır.⁷² Eyaletlere göre "Bil Schulen", "TÜDESB" ve "Diyalog" gibi farklı dernekler tarafından kurulup işletilen bu eğitim kurumlarının FETÖ ile olan bağları yerel Alman medya organlarıncı sıklıkla ortaya konulmuşsa da Alman karar vericileri konu ile ilgili gözle görülür bir işlem yapmamıştır. Alman hükümetinin konuya dair attığı tek adım Thomas Lemmen ve Bekim Agai isimli iki araştırmacıyı FETÖ'ye ait finansal güç hakkında araştırma yapmaları için görevlendirmek olmuştur. Bahsi geçen uzmanlar yaptıkları araştırmaların neticesinde Almanya'nın tüm şehirlerinde örgüte ait okulların bulunduğunu raporlamıştır.⁷³

Gelir Kaynağı Olarak Medya

Almanya'da medya alanında öne çıkan FETÖ kuruluşu "World Media Group" isimli çatı örgütlenmesidir. Bu grubun altında merkezi Offenbach'ta bulunan ve Almanca yayımlanan *Zaman* gazetesi, Deutsch-Türkisches Journal adıyla

68. Bazı kaynaklarda bu sayı 24'e düşerken bazılarında 50'ye kadar çıkarılmaktadır. Çoğunlukla ise 30 rakamı telaffuz edilmektedir.

69. Uta Rasche, "Auf dem Marsch Durch die Institutionen", *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 4 Mart 2014.

70. Rasche, "Auf dem Marsch Durch die Institutionen".

71. "Türkische Gemeinde warnt vor Gülen-Bewegung", *Hannoversche Allgemeine Zeitung*, 15 Ağustos 2016.

72. "FETÖ'nün Almanya Yapılanması".

73. "Die Fethullah Gülen Bewegung in Deutschland".

la yayım yapan internet gazetesi, aylık yayımlanan *Die Fontäne*, dergisi ile Almanca yayın yapan Ebru TV ve Samanyolu TV bulunmaktadır. Bu basın yayın ve medya kuruluşlarının yanı sıra FETÖ'nün "Tuwa Media GmbH" isimli bir medya pazarlama şirketi, "Sun Print und Vertriebs GmbH" isimli bir basım ve dağıtım şirketi ile "Zukunft Medien GmbH" isimli bir yayın şirketi de bulunmaktadır.⁷⁴

Zikredilen medya kuruluşları aracılığıyla FETÖ, örgüt lideri Gülen'in konuşmalarını örgüt elemanları ve takipçilerine ulaştırarak propaganda faaliyetlerini yürütmüştür. Söz konusu propagandalar aracılığıyla Gülen'in "diyalog" ve "ılımlı İslam" ile ilgili sözleri ön plana çıkarılarak potansiyel üyeler üzerinde etki yaratılmaya çalışılmıştır. Ancak günlük olarak yayımlanan ve 30 bin tiraja ulaşmış olan *Zaman* gazetesi, 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında abone sayısında düşüş yaşadığı gerekçesiyle 30 Kasım 2016 itibarıyla yayın faaliyetlerini durdurmuştur.⁷⁵ Gazetenin Almanya sorumlusu Süleyman Bağ yaptığı açıklamada 15 Temmuz darbe girişiminin ardından gazetenin abone sayısının 10 bin civarına kadar gerilediğini itiraf etmiştir.⁷⁶

Türkiye'de TUSKON, Almanya'da BUV

FETÖ'nün daha çok esnafların sahibi oldukları küçük işletmelerden başlayarak orta büyüklükteki işletmelerin sahiplerini öncelikli hedef olarak değerlendirdiği uzun zamandır bilinmektedir. Adeta kapalı devre olarak çalışan örgütsel mekanizma sayesinde yapının iş dünyasındaki temsilcileri, buldukları her yerde benzer yöntemlerle hareket etmişlerdir. Yapının Almanya'daki iş dünyası temsilcilerinden olduğu Alman makamlarınca da ifade edilen BUV'un (Bunderversband der Unternehmervereingung/Girişimciler Derneği Federal Birliği) yanı sıra 2007 yılında 28 Türkiye kökenli işletmecinin bir araya gelerek oluşturdukları ve sadece Brandenburg ve Berlin eyaletlerinden 150'nin üzerinde işletmeciyi etkisi altına almış olan Barex isimli dernek de adından çokça söz ettirmektedir.⁷⁷ Tablo 2'de FETÖ'nün Almanya'daki finansal yapılanmasının çatı örgütlenmesi olan BUV'a üye olan derneklerin önemli bir kısmı listelenmiştir.

74. "Haltung der Bundesregierung zur Gülen-Bewegung", Deutscher Bundestag, 19 Mayıs 2016, <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/18/085/1808502.pdf>, (Erişim tarihi: 30 Ekim 2016).

75. "Zaman Ailesine Gönüllend Teşekkürler", *Zaman*, 8 Aralık 2016.

76. "Zaman Almanya Son Baskısını Yaptı", *Deutsche Welle Türkçe*, 30 Kasım 2016.

77. Friedmann Eißler, "Gülen Bewegung", Evangelische Zentralstelle für Weltanschauungsfragen, Temmuz 2011, http://ezw-berlin.de/html/15_1304.php, (Erişim tarihi: 21 Ocak 2017).

TABLO 2: BUV ÜYESİ DERNEKLER

Derneklerin İsimleri*	Bulunduğu Şehir
ADUV-Unternehmerverband Alb-Donau	Ulm
AKTIV Unternehmerverein Rhein-Neckar	Mannheim
Barex-Berliner Arbeitgeber- und Existenzgründer e.V.	Berlin
BNWL-Business Netzwerk Westfalen-Lippe e.V.	Dortmund
Exuv-Existenzgründer und Unternehmerverband Augsburg e.V.	Augsburg
Exuv-Existenzgründer und Unternehmerverband München e.V.	München
Exuv-Existenzgründer und Unternehmerverband Nürnberg e.V.	Nürnberg
Fidan-Forum für Internationale und Düsseldorfer Arbeitgeber und Unternehmer in Nord Rhein	Düsseldorf
Fuv-Frankfurter Unternehmer Verein	Frankfurt
Hamle-Hamburger Kaufleute e.V.	Hamburg
Mduv-Mitteldeutschen Unternehmervereins e.V.	Dresden
Rbp-Ruhr Business Platform e.V.	Essen
Ruk-Rhein-Ruhr Unternehmerkreis e.V.	Bochum
Rhemarex-Rhein Mainer Arbeitgeber- und Existenzgründer e.V.	Mainz
Self-Verein zur Unterstützung der Selbständigen	Stuttgart
Synko-Verein für Unternehmer, Existenzgründer und Berufseinsteiger	Köln
Uvide-Unternehmerverein in der Eurogio e.V.	Aachen
Win-Wirtschaft in Niedersachsen e.V.	Hannover

* "Mitgliedsvereine", BUV, <http://buv-ev.de/netzwerk/mitgliedsvereine>, (Erişim tarihi: 21 Ocak 2017).

3 bin işverenin dahil olduğu bir yapılanma olarak BUV, ilki 2011 yılında Stuttgart'ta, ikincisi de 2012 yılında İstanbul'da düzenlenen "Türk-Alman Enerji Forumu" adıyla iki önemli organizasyona imza atmıştır. İlki her iki ülkenin Cumhurbaşkanı'nın himayesinde gerçekleştirilen organizasyonun ikincisine Türkiye'den 250, Almanya'dan 100 katılımcı davet edilmiştir. Türkiye Sanayiciler ve İşadamları Konfederasyonu'nun (TUSKON) da iş birliği ile gerçekleştirilen programın iki ülke Enerji Bakanlıklarının desteklerini de sağlamış olması bu tarihlerde örgütün etkisini giderek artırmış olduğunu göstermektedir.⁷⁸

Benzer şekilde BUV Genel Sekreteri Önder Kurt ile Saarland Eyaleti Ekonomi Bakanlığı Dış Ticaret Müsteşarı Axel Kampf'ın öncülüğünde heyetler İstanbul ve Bursa'da temaslara girdiler. FETÖ yapılanmasının bir başka işveren örgütü olan Marmara İşveren Dernekleri Federasyonu'nun (MARİFED) Türkiye'deki paydaş olduğu ziyaretlerde ZPT Saarland Teknoloji Merkezi, SELF ve AKTIV işverenler dernekleri de aktif katkıda bulunmuşlardır.⁷⁹

78. "Energieforum 2012", BUV, <http://www.dasenergieforum.com>, (Erişim tarihi: 21 Ocak 2017).

79. "BUV Türkiye'ye İşadamı Çıkarması Yaptı", Bacoban, 24 Ocak 2012, <http://www.bacoban.com.tr/?HO%DE-GELD%DDN%DDZ:ETK%DDNL%DDKLER:Heyetler>, (Erişim tarihi: 21 Ocak 2017).

FETÖ'nün dünya genelinde en önemli ticari ağını oluşturan TUSKON, Almanya'nın birçok eyaletinde açtığı ofisler aracılığıyla örgütün ülkedeki ticari ağını genişletmiştir. Özellikle Barex Derneği'nin bünyesindeki 150 kadar şirket TUSKON'un desteğiyle ticari faaliyetlerini ülkenin geneline yaymayı başarmıştır.⁸⁰ Bu destek karşısında örgütün Almanyadaki örgütlerine düzenli bağış yapan şirketlerin FETÖ ile olan bağı 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında yapılan soruşturmalarda ortaya çıkarılmıştır.⁸¹

FETÖ'nün İlegal Gelir Elde Etme Yöntemleri

Ticari faaliyetler ve bağışların yanı sıra illegal bir yapılanma olması sebebiyle FETÖ Almanyada finansal kaynak sağlamak amacıyla meşru olmayan yöntemleri de kullanmıştır. Bu yöntemler arasında ticari faaliyetlerde sahte ve şişirilmiş faturalarla kara para aklamak, dünyanın değişik yerlerindeki serbest bölgelerde vergi kaçakçılığına imkan tanıyan bankacılık hizmetlerinden yararlanmak, örgüt elemanlarının bankalardan aldıkları promosyonların "haram" olarak gösterilmesi yoluyla bu paraları örgüte aktarmak, örgüt üyelerinin miraslarının tamamının ya da bir kısmının örgüt işletmelerine bırakılmasını teşvik etmek ve toplanan zekat paralarını amaç dışında kullanmak⁸² gibi gelirler yer almıştır. Ayrıca FETÖ özellikle kara para aklama amacıyla doğrudan kendisine ait kurumların yerine çifte vatandaşlığı bulunan hukukçu ve ekonomist üyelerini kullanmıştır. Bu sayede FETÖ hem kendisine yeni bir gelir kaynağı yaratmış hem de kurumlarını olası cezai yaptırımlardan korumuştur.

Örgütün bir diğer mali kaynağı ise lideri Gülen'in kitaplarından elde edilen gelirler olmuştur. Bugüne kadar FETÖ lideri tarafından sosyal, dini ve siyasi konular hakkında yazılan 60'a yakın kitap, makale ve şiir Almanyaya çevrilmiş ve Almanyada "Lichthäuser" olarak bilinen örgüte ait hücre evlerinde zorunlu olarak okutulmuştur. Bu sayede örgüt hem kendi elemanlarına ideolojisini aşılamaı sürdürmüştü hem de mensuplarından bir nevi zorunlu gelir elde etmiştir. Örgüt ayrıca bu yöntemi elemanlarının örgüte olan sadakatının bir yansıması olarak da görmüştür.

Alman Devletinın Tutumu

Yukarıda örneklendirildiği gibi BUV'un Türkiye ile Almanya arasındaki ticari ilişkilerdeki rolüne binaen Alman makamlarının bu yapılanmaya karşı tutumlarını bilmek önem arz etmektedir. Özellikle 15 Temmuz darbe girişiminin arkasında

80. Popp, "Der Pate".

81. "Almanyada İnlere Giriliyor", *Sabah*, 4 Ağustos 2016.

82. Daniel W. Skubik, "Fethullah Gülen, Islamic Banking and Global Finance", Paper for the Fourth Conference on International Corporate Responsibility, 16-18 Kasım 2008, s. 4, <http://web1.calbaptist.edu/dskubik/gulen-global-finance.pdf>, (Erişim tarihi: 2 Şubat 2017).

FETÖ'nün yer aldığı bilinmesinin ardından örgütün Almanya'daki işveren dernekleri ile Alman makamlarının ilişkileri dikkat çekici bir hal almaktadır. Sol Parti'nin (Die Linke) 2014 yılında hükümete yapmış olduğu uyarılar yetkililerce BUV'un Türkiye'deki bakanlıklar, kurumlar ve ekonomi piyasasının aktörleri arasında çok sağlam ağlara sahip olduğu gerekçesiyle dikkate alınmamıştır. BUV ile ilişkilerin yanı sıra aynı şekilde TUSKON ile de Alman hükümetinin iş birliği içerisinde olduğu bilinmektedir.⁸³

Yine Sol Parti milletvekillerinin Parlamentoda 19 Mayıs 2016 tarihinde vermiş oldukları soru önergesini cevaplayan hükümet temsilcileri BUV ile ilişkilerin bozulmasını gerektirecek herhangi bir sebep bulunmadığını aktarmışlardır. Soru önergesinden ayrıca Ekonomi ve Enerji Bakanlığı Müsteşarı Iris Gleicke'nin 2 Mart 2015 tarihinde BUV'un yıllık toplantısının açılış konuşmasını yaptığı ve yine BUV'un davetlisi olarak 30 Kasım 2015 tarihinde bir toplantıya katıldığı anlaşılmaktadır. Aynı soru önergesinde Alman devletinin TUSKON ve BUV ile iş birliğinin Alman ekonomisine etkileri ve BUV'un Türkiye'de sahip olduğu ağların zarar görüp görmediği ile ilgili bilgi sahibi olmadığını da görmekteyiz.⁸⁴ Söz konusu açıklamalardan bir ticaret devleti olan Almanya'nın bekle-gör politikası izlediği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak FETÖ'nün aktif olduğu toplumsal alanların hepsinde olduğu gibi ekonomi alanında da gerçek niyetlerini gizler aktiviteler içinde olduğu görülmektedir. Örgütün finansal kaynakları legal ve illegal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Örgütün yapısal özellikleri nedeniyle illegal kaynaklarının yanı sıra legal olanların da tüm açıklığıyla bilinemediği anlaşılmaktadır. Eğitim sektörü FETÖ'nün ideolojik olarak tüm dünyada kendisini meşrulaştırmasına yarayan başlıca araç olmasının yanı sıra finansal kaynak oluşturması açısından da oldukça önem taşımaktadır. Almanya'nın birçok şehrinde bürolar kuran BUV isimli çatı kuruluş FETÖ'nün ekonomi alanındaki en önemli organizasyonu olarak göze çarpmaktadır. BUV, Türkiye'de TUSKON'un oynadığı rolün benzeri bir görev üstlenmiş olup üyelerini dünya çapında oluşturulmuş olan FETÖ ağlarından yararlandırmayı hedeflemektedir. Söz konusu hedefin gerçekleştirilmesi sırasında da üyelerin elde ettikleri gelirlerin bir kısmını örgütün faaliyetlerine kaynak olarak aktardıkları açıktır.

83. Ulla Jelpke, "Bundesregierung muss sich vom Gülen-Bewegung Distanzieren", Die Linke, 19 Mart 2014, <https://www.linksfraktion.de/presse/pressemitteilungen/detail/bundesregierung-muss-sich-von-guelen-bewegung-distanzieren>, (Erişim tarihi: 22 Ocak 2017).

84. "Haltung der Bundesregierung zur Gülen-Bewegung".

Medya Ağı

FETÖ medyanın önemine binaen bu alana birçok yatırım yapmış, hem yurt içi hem de yurt dışına yönelik medya faaliyetlerini büyük bir ihtimamla sürdürmüştür. Genel olarak FETÖ'nün medya örgütlenmesine bakıldığında karşımıza iyi planlanmış bir yapı ve strateji çıkmaktadır. Bu yapı sadece yurt içine değil yurt dışına yönelik faaliyetleriyle de örgütün çıkar ve amaçlarını göstermektedir. Nitekim daha 90'ların başlarında yurt dışına yönelik medya faaliyetlerini başlatan yapı birçok ülkede kısa sürede örgütlenmiş ve örgütün tanıtım ve propaganda faaliyetlerine başlamıştır. Aynı zamanda yerli ve yabancı gazetecilerle kurduğu ilişkiler ağıyla imaj faaliyetlerini yönetmiştir. 1979 yılında *Sızıntı* dergisiyle başlayan, 1986-87 *Zaman*, 1993 Samanyolu TV (STV) ve 1994 Cihan Haber Ajansı'yla Türkiye örgütlenmesine devam eden yapı aynı zamanda da yurt dışına yönelik faaliyetlerini yürütmüştür. Darbe girişimi sonrası FETÖ soruşturması kapsamında kapatılana kadar 50'ye yakını yurt dışında olmak üzere yaklaşık 200 medya organı bu örgüt için çalışmıştır. FETÖ medyasının Almanya yapılanması ve faaliyetlerine geçmeden önce genel olarak bu medya yapısının hedefleri, yurt içi ve yurt dışı stratejilerine bakmakta yarar var.

Medya gerçekliği, medyanın kendi gerçekliğini kurması ve gerçek hayattan kopuk paralel bir medya gerçekliği teorisyenler tarafından çok tartışılan konular arasındadır. Konu nörobiyoloji, kültüralizm, sosyokültürel yapı ve medya kültürü yapısı gibi birçok açıdan ele alınmıştır. Temelde medyanın oluşturduğu, ürettiği ya da farklı bir gerçekliğin temsil edildiği yapıda insanların nasıl ve ne şekilde bu etkinin altında olduğu araştırılmaya çalışılmıştır. Bu meyanda FETÖ medyasının oluşturduğu ya da ürettiği gerçeklik örgüt mensupları ve potansiyel adaylara yönelik hayati öneme sahiptir. Nitekim örgüt medyasının; mensuplarının bu yapı içerisinde kalmaları ve zihni bütünlüğünün sağlanması, yeni eleman kazanma noktasında propagandanın yapılması, mesafeli kesimlerin ikna edilmesi ve sempatilerinin kazanılması amaçlarına hizmet ettiği söylenebilir. Kendi gerçekliğini medya imparatorluğu aracılığıyla kuran örgüt, mensuplarını kendi gerçekliği içerisinde tutma ve muhalifleri de bu gerçekliğe inandırma noktasında iş görmektedir.

FETÖ medyasının diğer bir işlevi de operasyonel amaçlarıyla ilgilidir. Medyanın, örgütün yanında olan kişiler, yapılar ve kurumların yüceltilmesi, karşısında olanların ise itibarsızlaştırılması ve kamuoyunda gözden düşürülmesi gibi amaçlara hizmet ettiği söylenebilir. Bu konuyla ilgili Ergenekon ve Balyoz davaları iyi bir örnek olarak durmaktadır. FETÖ medyası, yurt dışına yönelik çalışmalarında yukarıdaki stratejilerine ek olarak halkla ilişkiler meselesine ağırlık vermektedir.

Örgütün tanıtımı, imajının oluşturulması, yapılan faaliyetlerin duyurulması, akademisyen, gazeteci, bürokrat ve siyasetçilerle irtibatların kurulmasında yardımcı olunması FETÖ medyasının özellikle yurt dışına yönelik çalışmaları arasında sayılabilir. Her ülkenin sosyokültürel, sosyoekonomik yapısı dikkate alınarak strateji geliştirilmesi esas alınmaktadır. Mesela Avrupa'ya yönelik mesajlarda özellikle de cami meselesi gündemdeyken Almanya, Avusturya, İsviçre gibi ülkelerde minare yasağının getirilmesi için kampanyalar, protestolar düzenlendiği sıralarda FETÖ mensuplarının güttüğü strateji kayda değerdir. FETÖ mensupları basına verdikleri demeçlerde ya da kendi medya organlarında Fetullah Gülen'in, "Cami yerine okul inşa edin" sözünü sıklıkla vurgulamışlardır. Böylece kendilerine bir meşruiyet devşirmenin yanı sıra kendilerini farklı bir yerde konumlandırma ve kamuoyu nezdinde sempati kazanmayı hedeflemişlerdir.

Bu genel tespitlerin ardından FETÖ medyasının Almanya yapılanmasının ne zaman başladığı ve bu çerçevede hangi faaliyetlerin yürütüldüğüne bakalım: FETÖ medyasının Almanya yapılanmasının tarihi 1991 yılına kadar gitmektedir. Almanya merkezli *Zaman Avrupa*'nın yayımlanmasıyla başlayan süreç STV Avrupa, Ebru TV (2015'ten sonra QLAR ismiyle), Deutsch-Türkisches Journal (dtj-online.de), zaman-online.de gibi haber siteleriyle devam etmiştir.

2005 yılına kadar çeşitli yerlerde dağınık şekilde faaliyet gösteren şirketler, 2005 yılında Almanya Offenbach'taki komplekse taşınmış ve 2006 yılında World Media Group A.Ş. ismiyle tek bir çatı altında toplanmıştır. Zukunft Medya Ltd. Şti. (Zukunft Medien GmbH) altında *Zaman Avrupa*, zaman-online.de ve dtj-online.de faaliyet göstermektedir. Peyk Medya Limited Şirketi'nin (Peyk Media GmbH) altında ise STV Avrupa ve 2016'da kapanan Ebru TV (QLAR) faaliyet göstermekteydi. Bunlar haricinde Tuwa Medya&Pazarlama Ltd. Şti. (Tuwa Media&Marketing GmbH) medya ve pazarlama alanında, Sun Basım&Dağıtım Ltd. Şti. (Sun Print&Vertriebs GmbH) ise baskı ve dağıtım alanında faaliyet göstermektedir.

"World Media Group" çatısı altında ayrıca aylık yayımlanan *Die Fontäne* (Çeşme), dergisi de bulunmaktadır.⁸⁵

Zaman Avrupa/Almanya

1986 yılında kurulan ve bir yıl sonra Gülen'in kontrolüne geçen *Zaman* gazetesi örgütün yazılı basında en büyük sesi oldu. 31 Ekim 1991'de ise Almanya Neu Isenburg merkezli "Zaman Yayın ve Ticaret Ltd. Şti." (Zaman Verlag und Handels

85. "Haltung der Bundesregierung zur Gülen-Bewegung".

GmbH) *Zaman* gazetesinin Almanya şubesi olarak kuruldu. Şirkette İlhan İşbilen (İstanbul) ve Mustafa Ermek (Rotterdam) yönetici olarak kayda geçtiler.⁸⁶ 1991-1998 yılları arasında faaliyet gösteren şirket farklı isimler altında daha sonra devam etti. *Zaman Avrupa* ismiyle gazete 1994-2004 yılları arasında haftalık olarak yayımlandı. 2004 yılında Offenbach'taki yerine geçti ve günlük olarak çıkmaya başladı. 2005'te diğer medya organları da bu yere taşındı. 2006'tan itibaren gazete Zukunft Medya Ltd. Şti. (Zukunft Medien GmbH) altında devam etti. 2013 yılında basım yeri Offenbach'ta kalmak kaydıyla merkezi Berlin'e taşındı.

Mart 2016'da *Zaman* gazetesine kayyum atanmasından sonra Türkiye'den bağımsız şekilde yayın hayatını sürdürmeye karar verdi. 2010 yılında 30 bin baskısıyla Almanya'da Türkçe yayınlarda en fazla tiraja sahip olan gazete, 2013 yılından sonra değiştirdiği çizgisiyle günden güne eridi. Türkiye aleyhine yayınlar yapması nedeniyle okur ve abone sayısını kaybedip 10 binlere kadar düştü. Gazeteye reklam verenler ciddi biçimde azaldı. 2013 yılından önce 200 çalışana sahip olan *Zaman Avrupa* bu süreçte 17 kişilik bir ekibe kadar daraldı. Gazetenin Genel Yayın Yönetmeni Süleyman Bağ, 9 Eylül 2016'da Hessischer Rundfunk'a verdiği demeçte 30 Kasım 2016'da *Zaman Avrupa*'nın basımının durdurulacağını açıkladı. Gazetenin internet sitesi zaman-online.de ise 1 Ocak 2017 tarihinde durduruldu.⁸⁷

Samanyolu TV Avrupa

STV Avrupa, Türkiye'deki merkezden gelen programlar haricinde 2001'den beri Almanya'daki stüdyolarından Almanya ve Avrupada yaşayan Türklere yönelik yayınlar yapmaktadır. 2006'dan beri Peyk Medya Limited Şirketi'nin (Peyk Media GmbH) yan kuruluşu olarak resmiyet kazanmıştır. 2009 yılında dijital paketteki ücretsiz TV kategorisinden çıkıp paralı TV (Pay TV) kategorisine geçmiştir. STV'nin Kasım 2015'te Türksat üzerinden yayın yapması yasaklanmış, Nisan 2016'dan itibaren de Türkiye'deki yayınlarına son verilmiştir. STV Avrupa ise faaliyetlerine Almanya üzerinden bir süre devam etmiştir. Kanal başta Almanya olmak üzere Hollanda, Fransa, Danimarka, Belçika, İsviçre ve Bulgaristan'a kablolu televizyonların Türkçe paketleri üzerinden yayın yapmıştır. Kanal, halihazırda bu yayınlarını devam ettirmemektedir.

86. "Zaman Verlags und Handels GmbH", *Money House*, <https://www.moneyhouse.de/Zaman-Verlags-und-Handels-GmbH-Neu-Isenburg>, (Erişim tarihi: 22 Eylül 2016).

87. "Gülen-nahe Zeitung Zaman wird Betrieb in Deutschland Einstellen", HR, 9 Eylül 2016, http://www.hr-online.de/website/derhr/home/presse_meldung_einzel.jsp?rubrik=55003&key=presse_lang_61898830&xtmc=zaman&xmtye=d&xtcr=3, (Erişim tarihi: 22 Eylül 2016).

Ebru TV/QLAR

Ebru TV, FETÖ medyasının yabancı dilde kültür-sanat ağırlıklı yayın yapan kanalıdır. 2006 yılında ABD'de faaliyetlerine başlayan Ebru TV Amerika kıtasına, Ekim 2011'den itibaren Kenya merkezli Ebru TV Africa ise Afrika kıtasına yönelik İngilizce yayınlar yapmaktadır. Televizyon, Almanya'ya yönelik Almanca yayınlarına ise 2008 yılında Hessen eyaletinden aldıkları lisans üzerine başladı. 2010 yılında Offenbach'taki stüdyolarına taşındı. Nisan 2015'te Almanya'daki ismini QLAR olarak değiştirdi. 31 Aralık 2015'te aldığı kararla faaliyetlerini sonlandırdı.

Deutsch-Türkisches Journal/Alman-Türk Gazetesi

2011 yılının sonlarına doğru dtj-online.de adresinden Almanca yayına başlayan site Alman-Türk ilişkileri, iki ülkenin iç-dış politikaları, toplumsal, kültürel ve ekonomik alanlardaki haberleri kapsamaktadır. Özellikle Almanya'daki Türk gençleri üzerinde etkili olan sitenin binlerce takipçisi bulunmaktadır.

FETÖ medyası hem Almanya'da yaşayan Türkleri hem de Almanları hedef kitle olarak seçmiştir. Kendi oluşturduğu gerçekliği her iki kesime de empoze etmektedir. Halkla ilişkiler çalışmalarını her iki kesim üzerine farklı stratejilerle yürütmektedir. Türklerle ilgili stratejilerini 2013 öncesi ve sonrası olarak iki döneme ayırmak mümkündür. Bu nedenle 2013 öncesi ve sonrası Almanya'daki Türklerin bu yapıya yaklaşımlarında farklılıklar gözlemlenmektedir. 2013 öncesi yayın politikasında Türkiye yanlısı, mütedeyyin, bulvar medyası çizgisinden uzak bir imaj çizen medya, 17-25 Aralık krizi sonrasında değişim göstermiştir.

Dershane meselesiyle görünür hale gelen FETÖ medyasındaki değişim, Almanya'daki yayınlara da yansımıştır. Artık yavaş yavaş Türkiye aleyhine yayınlara yer veren FETÖ medyası, Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli insanlar tarafından takip edilmemeye ve yayın organlarına reklam verilmemeye başlanmıştır. Bunun neticesinde günden güne kan kaybetmiş ve özellikle 15 Temmuz darbe girişiminden sonra birçok kuruluşunu kapatmak zorunda kalmıştır. Türkiye'de olduğu gibi Almanya'daki Türkler arasında da tutunamaz duruma gelmiştir. Bunun en bariz göstergesi 2013 yılı öncesi Almanya'da Türkçe yayında en büyük tiraja sahip olan *Zaman Avrupa* gazetesidir. 30 bini aşkın aboneye 200'ü aşkın çalışana sahip gazete 2013 sonrası tutumuyla 20 bin abonesini ve reklam verenlerini kaybetmiş ve kapanmak zorunda kalmıştır.

FETÖ medyası ve kurumlarının Almanya ve Alman medyası üzerinde yaptığı propaganda faaliyetlerinin etkileri hala hissedilmektedir. Alman medyasının

Gülen'e yaklaşımı 2013 öncesi ve sonrası hatta 15 Temmuz sonrasında dahi çok büyük bir değişime sahne olmamıştır. 15 Temmuz sonrasında Alman medyasının Gülen'i masum ve eğitime önem veren İslam'ın ılımlı yüzü gibi gösterme gayretleri devam etmiştir. Eleştirel yaklaşımların da yer aldığı Alman medyasında çoğunlukla olumlu bir imaj çizilmektedir. FETÖ yapılanması ne zaman bir yayın organına konu olsa istisnasız olarak Gülen'in "diyalog yanlısı, Alman yasalarına saygılı Müslümanlar yetiştirdiği" gibi ifadelerle yer verilmektedir. Genel itibarıyla yaptıkları eğitim ve diyalog faaliyetleri ön plana çıkartılıp "aslında entegrasyona, ülkeye yararlı bir yapılanma" olduğu imajı ağır basmaktadır. Bu yayınlar Almanya ve Alman halkı üzerinde oluşturulan "eğitim ve diyalog" merkezli imaj çalışmasının başarılı bir şekilde uygulandığını göstermektedir.

Bir diğer husus FETÖ mensuplarının özellikle son 2-3 sene Alman medyasına röportajlar vermeye, makaleler yazmaya ve televizyon programlarına çıkmaya başlamasıyla direkt propaganda yapacakları bir mecra bulmuş olmalarıdır. Süleyman Bağ, Ercan Karakoyun gibi Almanyadaki FETÖ'nün önde gelen isimleri Alman medyasında daha sık görünür olmuşlardır. Burada şunu belirtmek gerekir ki FETÖ kendi adlarına konuşacak muhatap kişiyi kamuoyuna bildirdiğinden Alman medyası da doğal olarak onları davet etmektedir. FETÖ'nün resmi muhatap gösterdiği Ercan Karakoyun, özellikle darbe teşebbüsü sonrası Alman medyasında darbenin Gülen tarafından yapıldığını saçma bir iddia olarak nitelendirmiş, Erdoğan'ın bir günah keçisi arayıp bulduğunu ve bütün suçları bu yapıya yüklediğini defaatle dile getirmiştir. ZDF, N24, Das Erste gibi kanallarda bu iddiayı sürdürmüş, yazılı basına birçok açıklama yapmıştır. Yine Karakoyun, Mayıs 2016'da *Frankfurter Allgemeine Zeitung*'a yazdığı makalede Türkiye'ye yönelik karalamalarını devam ettirmiştir.⁸⁸

FETÖ medyasının Almanyada Türklere yönelik yapılanması özellikle darbe teşebbüsünden sonra yavaş yavaş bitme noktasına doğru ilerlemektedir. Türkiye aleyhine yayınlarla Almanyada yaşayan Türklerin desteğini büyük ölçüde kaybettiğinden bu konudaki medya faaliyeti başarıyla sonuçlanmayacaktır. *Zaman Avrupa*, Ebru TV (QLAR) ve STV Avrupadan sonra *zaman-online.de*'de yayın hayatını sonlandırmıştır. Belki Almanca yayın yapan sitelerinden Alman kamuoyuna ve FETÖ'ye sempati duymaya devam eden Türklere yönelik faaliyetlerini sürdüreceklerdir. Nitekim FETÖ'nün Alman medyası ve kamuoyuna yönelik propaganda faaliyetlerinde ise aksine yukarı yönlü bir ivme söz konusudur. FETÖ belki klasik

88. Ercan Karakoyun, "Für Erdogan hat der Rechtsstaat Aufgehört zu Existieren", *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 6 Mart 2016.

medya yoluyla değil fakat okulları, dershaneleri, enstitüleri ve vakıfları aracılığıyla propaganda faaliyetlerine devam etmektedir.

Almanya'da FETÖ'nün Siyasi Yapılanması

FETÖ üyeleri Alman politikacılar üzerinde belirli bir etkiye sahip olabilmek ve örgüt lehine lobi yapabilmek için eyalet başbakanları ve bakanlarından belediye başkanları ve milletvekillerine kadar geniş bir yelpazedeki önemli Alman siyasetçi ve kişilerle ilişki kurmaya özel bir önem vermişlerdir.⁸⁹ Bu noktada Sol Parti (Die Linke) dışındaki Federal Mecliste temsil edilen bütün partilere mensup politikacılarla ilişki kurma konusunda dikkate değer bir mesafe kat ettikleri söylenebilir.⁹⁰ Örneğin örgüt üyeleri tarafından CDU partisinden Almanya Federal Meclisi eski Başkanı Rita Süßmuth'un örgüte yakınlığıyla bilinen Kültürlerarası Diyalog Forumu Danışma Kurulu'nda görev alması sağlanmıştır.⁹¹ Benzer şekilde Alman Parlamentosu Bundestag'daki Yeşiller Grubu'nun Dış Politika Sözcüsü Omid Nouripour, Gülen'e yakınlığıyla bilinen Frankfurt merkezli Kültürlerarası Diyalog Forumu'nun (Forum für Interkulturellen Dialog e.V.-FID) danışma kurulunda görev almıştır.⁹² Bu ve benzeri örnekler örgütün lobi gücünü göstermesi açısından dikkate değerdir.⁹³

“Camiler yerine okullar inşa edin” sloganı etrafında profan bir program ile Almanya'da çalışmalar yapan FETÖ, bu yaklaşımı ile Alman karar alıcılarında sempati uyandırmayı başarmıştır. Örgüt bu adımının “Almanya İslamı” kavramı altında Almanya'daki İslam anlayışının asimilasyonuna hizmet edecek şekilde evrilmesine yönelik çalışmalar yürüten Alman politikacılarca olumlu karşılanacağını farkındaydı. FETÖ yukarıda değinilen siyasetçiler Süßmuth ve Nouripour'un yanı sıra Yeşiller Partisi Eş Başkanı Cem Özdemir ve SPD'den Gesine Schwann gibi önemli Alman politikacıların desteğini almayı başardı. Örgüt üyeleri sözü edilen siyasetçilerin gerek oy kaygısı gerekse dillerinden hiç düşürmedikleri, ülkede bulunan üç milyona yakın Türkiye kökenli insanın “entegrasyon”unu hedefleyen her tür oluşumu destekleyeceklerinin bilincinde olarak hareket etmekteydiler. Son olarak FETÖ mensupları özellikle 11 Eylül'den sonra ABD'de daha

89. Örgüt üyelerine önemli Alman simalarıyla diyalog oluşturulması noktasında yapılan telkinler ve bu konuda geliştirilen yöntemlere ilişkin Tülay takma isimli bir avukatın verdiği bilgiler dikkat çekicidir. Soldt, “Aussteiger Berichten über die Gülen-Bewegung: Wie Eine Sekte”.

90. Soldt, “Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk”.

91. “Wie Gülen Zum Staatsfeind Nr. 1 Wurde, Die Dunkle Seite der Gemeinde”.

92. Siefert, “Imam Gülens Einfluss Reicht bis in die Deutsche Politik”.

93. Soldt, “Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk”.

çok önem kazanan “radikal İslam’a karşı ılımlı İslam” formülünün Almanya’da da etkili olacağını farkında olarak hamleler yapmışlardır.

Yukarıda sözü edilen açık ya da gizli çıkar ve hedef birliği içinde FETÖ mensupları, Alman politikacılarını ülke çapında düzenlemiş oldukları etkinliklere davet edip onları “diyalog” ödülleri ile “onur”landırdılar. Bunun dışında klasikleşen “Türkiye gezileri” adı altında kendi denetimlerindeki kuruluşlar gerek politikacılar gerekse medya mensuplarına gezdirilerek muhataplarının gözünde kendi konumlarının olduğundan daha güçlü görünmesini sağlayacak şekilde propaganda yaptılar. Böylece bir yandan Almanya’daki karar mercileri ile ilişkilerini güçlendirirken öte yandan muhataplarının hem Almanya hem de Türkiye’de kendilerini dikkate almalarını sağladılar. Bu stratejinin işe yaradığı Federal Almanya hükümetinin bir soru önermesine vermiş olduğu cevaptan anlaşılmaktadır. Sol Parti milletvekilleri Mart 2014’te Meclise getirilen soru önergesinde FETÖ’nün Almanya iş dünyasındaki yapılanması olan Federal İşveren Dernekleri Konfederasyonu (BUV) ile hükümet arasındaki ilişkilerin mahiyeti sorulmuş ve buna cevap olarak, “BUV, Türkiye’de bakanlıklar, kurumlar ve iş dünyasındaki diğer aktörlerle yakın ilişkilere sahiptir” şeklinde bir cümle kullanılmıştır.

FETÖ mensupları izledikleri bu stratejiyle Alman siyasetçilerini Alman basınının ısrarlı soruları karşısında koruma kalkanı olarak kullanmayı da bilmişlerdir. Örnek olarak FETÖ örgütlenmesi, öncesinde de Türkiye ve Almanya’daki Türk diasporası ile çok iyi ilişkileri olan –Federal Almanya Parlamentosu eski Başkanı Rita Süßmuth’un da aralarında bulunduğu– birçok siyasetçi ve bilim adamının örgüt hakkındaki görüşlerinin alındığı Alman televizyon kanalı WDR’in 15 Nisan 2013 tarihli “Der Lange Arm des Imam” (İmam’ın Uzun Kolu) isimli belgeselden söz etmek gerekir. Belgeselde Süßmuth’un örgütün çelişkileri kendisine gösterildiğindeki ilk tepkisi şaşkıncı bir şekilde olguları çarpıtacak biçimde tevil etmek yönünde olmuştur.⁹⁴ FETÖ elebaşı Fetullah Gülen’in harekete ait Fransızca bir web sitesinde yayımlanmış bir yazısında “İslam dininden irtidat etmenin cezasının ölüm olduğu” şeklindeki görüşünü nasıl yorumlamak gerektiği sorusu karşısında oldukça şaşırılmış görüldüğü belli olan Süßmuth kaçamak cevaplar vermiştir. Açıklamalarıyla adeta FETÖ’ye kol kanat veren Süßmuth giderek artan kamuoyu baskısı karşısında örgütün o dönemdeki önemli bir teşkilatlanması olan Kültürlerarası Diyalog Forumu mütevelli heyeti üyeliğinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Aynı şekilde Yeşiller Partisi’nin Dış Politika

94. “WDR Doku Fethullah Gülen”.

Sözcüsü Omid Nouripour da Kültürlerarası Diyalog Forumu'nun Hessen kolu müteveli heyet üyeliğinden ayrılmıştır.⁹⁵

FETÖ'nün Almanya'daki siyasi etkinliğinin bir başka kanıtı da yukarıda sözü edilen belgeselin aslında 25 Haziran 2012 tarihinde ve “Die Stille Armee des Imam” (İmam'ın Sessiz Ordusu) ismiyle yayımlanmasının planlandığının ortaya çıkmasıdır. Sol Parti'nin Alman Parlamentosunda vermiş olduğu bir soru önergesinde konuyla ilgili olarak programın devlet televizyonu WDR'de gösterilmesinin ertelenmesine açıklama getirilmesi istenmiştir. Aynı soru önergesinde yine WDR kanalında ancak 15 Nisan 2013 tarihinde, bu sefer ismi değiştirilerek yayımlanmasına müsaade edilen belgeselin içeriğinde de değişiklik yapıp yapılmadığı ile ilgili olarak hükümetten bilgi istenilmiştir. Hükümet yetkilileri sorulara konuyla ilgili bilgileri olmadığı şeklinde cevap vermişlerdir.⁹⁶

FETÖ'nün Almanya siyasetinde ağırlığını artırmasına yarayan bir başka araç da kendilerine bağlı paravan dernekler aracılığıyla düzenledikleri “Pangea Matematik Olimpiyatları”, “Alman-Türk Kültür Olimpiyatları”, dinlerarası diyalog çalışmaları, kültürlerarası sempozyumlar, yıllık festival ve ödül törenleri gibi etkinliklere Almanya'nın siyasetten spora, sanattan akademiye kamuoyunca tanınmış isimlerinin davet edilmesidir. Bu şekilde önemli oranda medyatik bir görünüme kavuşan FETÖ aynı zamanda söz konusu etkinliklerin çok sayıda üst düzey politikacının himayesi altında gerçekleştirilmesini de sağlayarak⁹⁷ gerek Almanya gerekse faaliyette buldukları dünyanın diğer ülkelerinde “doğal” bir meşruiyete kavuşma imkanı bulmuştur. Aynı etkinlikler sayesinde FETÖ'nün Almanya'daki çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarından finansal destek aldığı da bilinen hususlardandır.

FETÖ'nün Almanya'daki çok sayıda okul, dersane ve derneği koordine etmek üzere 2013 yılında kurduğu Diyalog ve Eğitim Vakfı, 6 Mayıs 2014 tarihinde aralarında SPD'nin cumhurbaşkanlığı eski adaylarından antikomünist Gesine Schwan'ın da bulunduğu çok sayıda davetlinin katıldığı bir törenle Alman kamuoyunda göz ardı edilemeyecek bir görünürlüğe adım atmıştır. 75 kişinin toplam 160 bin avro kaynak sağlayarak kurdukları vakfın başkanlığını üstlenen Ercan Karakoyun, vakfın kısaca “hizmet” olarak adlandırdıkları FETÖ yapılanmasının başta siyaset ve medya dünyası olmak üzere tüm Alman kamuoyu bile-

95. “Islamische Bekehrung oder Offenes Dialogforum?”, *Deutschlandfunk*, 2 Ocak 2015, www.deutschlandfunk.de, (Erişim tarihi: 3 Kasım 2016).

96. “Zusammenarbeit der Bundesregierung mit der Fethullah Gülen Bewegung”, *Deutscher Bundestag*, 6 Haziran 2013, <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/17/137/1713787.pdf>, (Erişim tarihi: 27 Eylül 2016).

97. “Zusammenarbeit der Bundesregierung mit der Fethullah Gülen Bewegung”.

şenleri için muhatap olacağını belirtmiştir.⁹⁸

FETÖ yapılanmasının Almanya'da izlediği kamuoyunda pozitif görünürlük stratejisinin hedefinin –yukarıda bahsedilen amaçlarının dışında– aynı zamanda Alman iç istihbarat örgütü Bundesamt für Verfassungsschutz'un (Anayasayı Koruma Teşkilatı) dikkatini çekmemeyi de içerdiği düşünülmelidir. Gerek Alman toplumunun örgütlenmeye şüphe ile yaklaşan kesimleri gerekse Almanya'daki Türk diasporasının rahatsızlıklarının kamuoyunda sıkça dile getirilmeye başlanmasının örgüt içinde tedirginliği artırdığı söylenebilir. Özellikle 2013 yılında örgütün Türkiye yapılanmasının deşifre olmaya başlamasıyla Alman makamları ile daha fazla iş birliğine muhtaç hale geldiği düşünülen⁹⁹ örgütün bir de Anayasayı Koruma Teşkilatı'nın gözlemi altına girmeye niyeti olamazdı.

Bununla birlikte özellikle Sol Parti'nin defaatle Alman Meclisinde soru önergesi vererek FETÖ hakkında bilinmeyen gerçekleri ortaya çıkarmaya çalıştığı ve Almanya için tehlikeli olup olmadığı hakkında bilgi sahibi olunması amacıyla Anayasayı Koruma Teşkilatı'nın görevlendirilip görevlendirilmediğini öğrenmeye çalıştığı görülmektedir.¹⁰⁰

Baden-Württemberg Eyaleti Anayasayı Koruma Teşkilatı, 25 Temmuz 2014 tarihinde Sol Parti tarafından Mecliste verilen bir soru önergesini, “Gülen Hareketi”nin kamuoyu ile paylaştıkları ile demokratik değerler arasında bir zıtlık bulunduğu, “Gülen Hareketi”nin düşünce yapısının birçok demokratik değere aykırı düştüğü, Gülen'in din devleti eğilimli olduğu” şeklinde cevaplamıştır.¹⁰¹ Benzer sonuçları Almanya'da sözü edilen yapılanma hakkındaki araştırmaları ile tanınan akademisyen Ralph Ghadban da paylaşıyor. Ghadban'ın Baden-Württemberg Eyaleti'nden SPD parti yetkilileri için hazırlamış olduğu bir raporda “Gülen Hareketi”nin resmi bir siyasal parti kurmaksızın politika icra eden bir hareket olduğu vurgulanırken yapının bu şekilde devlet kontrolünden kaçmayı başardığı ifade edilmektedir. Ghadban ayrıca söz konusu yapının demokratik olmamasını da demokrasinin vazgeçilmez şeffaflık ve açık bir diyalogdan mahrum olmakla ilişkilendirmektedir.¹⁰²

98. “Lebhafter Dialog als Grundstein für Respekt und Verständnis”, *Stiftung Dialog und Bildung*, www.forumdialog.org, (Erişim tarihi: 25 Eylül 2016).

99. Günter Seufert, “Die Gülen Bewegung in der Türkei und Deutschland”, BPP, 1 Eylül 2014, <https://www.bpp.de/internationales/europa/tuerkei/184979/guelen-bewegung>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

100. Georg Neureither, “Bundestag: Fraktion ‘Die Linke’ thematisiert Gülen-Bewegung”, *Religion*, 27 Mayıs 2014, <https://religion-weltanschauung-recht.net/2014/05/27/bundestag-fraktion-die-linke-thematisiert-gulen-bewegung>, (Erişim tarihi: 27 Eylül 2016).

101. “Alman İstihbaratından Fethullah Gülen Uyarısı”, *DW Türkçe*, 3 Şubat 2014.

102. Ralph Ghadban, “Anhörung SPD-Landtagsfraktion Baden-Württemberg”, [ghadban.de](http://www.ghadban.de/de/wp-content/data/Anh%C3%B6rung-SPD1.pdf), 9 Mart 2014, <http://www.ghadban.de/de/wp-content/data/Anh%C3%B6rung-SPD1.pdf>, (Erişim tarihi: 25 Eylül 2016).

ALMANYA'NIN FETÖ POLİTİKASI

Almanya'nın FETÖ'ye yönelik politikasında iki önemli dönüm noktası göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki 17-25 Aralık 2013 tarihlerinde bu örgütün Türkiye'de yargı organları ve emniyet teşkilatındaki mensupları üzerinden girişmiş olduğu darbe teşebbüsünün başarısız olması sonrasında Türkiye Cumhuriyeti devletinin FETÖ'ye karşı başlatmış olduğu mücadeleye Berlin'in nasıl tepki verdiğiyle ilgilidir. İkincisi ise 15 Temmuz darbe girişiminin arkasında bu örgütün Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) içerisindeki mensuplarının yer aldığı anlaşıldığı karşısında Almanya'nın izlediği politikaya işaret etmektedir. Bu bölümde Berlin'in söz konusu iki gelişmeyle birlikte Türkiye Cumhuriyeti devletine açıkça savaş açan FETÖ konusundaki politikasının ne olduğu ele alınmıştır. Bu çerçevede özellikle FETÖ'nün Türkiye'deki bu girişimleri sonrasında Almanya'da bu örgüte yönelik bir politika değişikliğinin söz konusu olup olmadığı ortaya konulup Berlin'in bu konudaki politikalarının nedenleri incelenmiştir.

15 TEMMUZ ÖNCESİ ALMANYA'NIN FETÖ POLİTİKASI

Almanya'da muhafazakar Türklerin kurduğu birçok dernek ve vakıf Alman siyasetçiler tarafından şüphelenirken FETÖ'ye ait kurumlar ya görmezden gelinmiş ya da açıktan desteklenmiştir.¹⁰³ Özellikle eğitim alanında oldukça hassas olan ve muhafazakar Türk derneklerinin okul kurmalarının önüne çeşitli engeller çıkaran Al-

---

103. Soldt, "Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk".

manyasının, gizli gündemlerinin olduğu açık olan Gülen taraftarlarının kurduğu okullara göz yumduğu ve desteklediği görülmektedir. Böylece FETÖ göreceli olarak kısa bir süre içerisinde Almanya'da devlet tarafından tanınan çok sayıda okul ve dershane açmayı başarmıştır.¹⁰⁴ Federal ve eyalet düzeyinde eğitim ve entegrasyon politikalarından sorumlu bazı siyasetçiler, FETÖ'ye bağlı okulların göçmenlerin çocuklarını Alman okullarından daha iyi bir şekilde üniversiteye hazırladığını gerekçe göstererek bu okulları ve faaliyetlerini destekledikleri yönünde açıklamalarda bulunmuşlardır.¹⁰⁵

FETÖ'den ayrılan bazı şahıslarla Alman basınının yaptığı mülakatlarda örgütün, üyelerini farklı siyasi partilere üye olmaları konusunda teşvik ettiği bilgileri yer almaktadır.¹⁰⁶ Böylece FETÖ üyeleri Yeşiller, Hıristiyan Demokratlar ve Sosyal Demokratlar arasına karışmaktadır. FETÖ'nün Alman siyasetçiler ile kurduğu ilişkiler ve lobi faaliyetleri sonucu bazı önemli Alman siyasetçilerin FETÖ'nün kurmuş olduğu kültürlerarası diyalog derneklerinin danışma kurullarında görev aldıkları bilinmektedir. Bu dernekler vasıtasıyla FETÖ farklı zamanlarda Alman siyasetçilere çeşitli ödüller vererek bu siyasetçilerle yakın ilişkiler kurmak için lobi faaliyetleri yürütmektedir.¹⁰⁷ Bunların arasında geçmişte bakanlık ve 1988-1998 yılları arasında Alman Federal Meclisinin Başkanlığını yapmış olan CDU üyesi Rita Süssmuth ve Yeşiller Partisi Milletvekili Omid Nouripour bulunmaktadır.¹⁰⁸ Her iki siyasetçi de FETÖ'nün Almanya'daki faaliyetleri ile ilgili ortaya çıkan soru işaretleri ve kamuoyu baskısı nedeniyle 2014 yılında FETÖ'ye ait derneklerdeki görevlerinden istifa ettiler. Bunların dışında çok sayıda Alman siyasetçi de FETÖ'ye bağlı dernek ve vakıfların düzenledikleri faaliyetlere katılarak destek vermişlerdir.¹⁰⁹

CDU partisinden Federal Eğitim Bakanı Johanna Wanka Ekim 2013'ten 2015 yılının sonuna kadar FETÖ tarafından düzenlenen Pangea Matematik Olimpiyatları'nın hamiliğini üstlenmiştir.¹¹⁰ 2015 yılından sonra ise Johanna Wanka'nın da

104. "Bericht des Landesamts für Verfassungsschutz Baden-Württemberg über die Prüfung Tatsächlicher Anhaltspunkte für Verfassungsfeindliche Bestrebungen der Bewegung um den Türkischen Prediger Fethullah Gülen", Die CDU-Fraktion, 25 Temmuz 2014, s. 3, http://fraktion.cdu-bw.de/fileadmin/user_upload/infotehek/Integration/2014-08-06_PM_190_Lasotta_zu_G%C3%BClen-Bewegung_und_Verfassungsschutz_-_Bericht_LfV_zur_G%C3%BClen-Bewegung_25_07_2014.pdf, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

105. Seufert, "Die Gülen Bewegung in der Türkei und Deutschland".

106. Soldt, "Aussteiger Berichten über die Gülen-Bewegung: Wie eine Sekte".

107. "Was will die Gülen Bewegung", SWR, 3 Şubat 2014, <http://www.swr.de/international/guelen-islam-verfassungsschutz/-/id=233334/did=12809342/nid=233334/zkjaz/index.html>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

108. Heike Wipperfürth, "Steuer Gelder für die Gülen-Bewegung", Deutschlandfunk, 2 Ağustos 2016, http://www.deutschlandfunk.de/charter-schulen-in-den-usa-steuer-gelder-fuer-die-guelen.680.de.html?dram:article_id=361928, (Erişim tarihi: 30 Ekim 2016).

109. Popp, "Der Pate".

110. "Schirmherrschaft unter Ministerin Prof. Dr. Johanna Wanka vom Ministerium für Bildung und Forschung", Pangea, Ekim 2013, <http://pangea-wettbewerb.de/schirmherrschaft>, (Erişim tarihi: 25 Ocak 2017).

FETÖ ile ilgili artan soru işaretleri nedeniyle söz konusu organizasyonun hamiliğine devam etmediği anlaşılmaktadır.

Ergenekon operasyonları çerçevesinde FETÖ mensubu polis ve hakimlerin örgüte muhalif bazı gazetecileri çeşitli kumpaslar kurarak mahkum etmeleri ile Almanya'da da FETÖ ve faaliyetleri ile ilgili ilk soru işaretlerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu tarihten itibaren özellikle Almanya'daki sol gazeteler, partiler ve bu partiler içerisinde bulunan Türkiye kökenli milletvekillerinin FETÖ'nün Almanya'daki faaliyetleri ile alakalı eleştirel bir tutum takındığı görülmektedir.¹¹¹ FETÖ tarafından planlanan ve uygulanmaya çalışılan 17-25 Aralık darbe girişimi sonrasında ise örgüt ile ilgili soru işaretlerinin Almanya'daki bu çevreler arasında daha da arttığı görülmektedir.¹¹²

Bu durumun bir sonucu olarak 2014 yılında Baden Württemberg Eyalet Parlamentosu Milletvekilleri Bernhard Lasotta ve Jörg Fritz'in Gülen'e bağlı kuruluşların Baden Württemberg eyaletindeki faaliyetleri ile alakalı başlattıkları tartışma söz konusu eyaletin iç istihbarat birimi olan Anayasayı Koruma Teşkilatı, Gülen'in Alman anayasal düzeni için bir tehdit olup olmadığı ile ilgili bir rapor hazırlamasıyla sonuçlandı.¹¹³

Söz konusu rapor Gülen'in ideolojisini ve Almanya'da ona bağlı kuruluşların faaliyetlerini incelemektedir. Rapor ilginç bir biçimde Gülen'in kitapları ve vaazlarında demokratik düzene aykırı fikirler ileri sürdüğünü tespit etmesine rağmen ona bağlı kuruluşların Almanya'da anayasal düzenin temel ilkelerini ortadan kaldırmak için planlı bir faaliyet içerisinde olmadığını iddia etmektedir. Bundan dolayı da bahsi geçen rapor FETÖ'nün Almanya'daki faaliyetlerinin Anayasayı Koruma Teşkilatı tarafından sürekli olarak gözetim altında tutulmasına gerek olmadığı yönünde bir tespitle bitirilmiştir.¹¹⁴ Burada ilginç olan nokta neredeyse kırk yıldır Almanya'da faaliyet gösteren Milli Görüş hareketi gibi şiddete bulaşmamış bir cemaati yıllardır sudan sebeplerle gözetim ve baskı altında tutan Alman makamlarının demokratik düzene aykırı fikirleri savunduğunu tespit ettikleri Gülen örgütünün faaliyetlerini göz ardı etmeleridir.

Alman basınında FETÖ'nün faaliyetleri ile ilgili haberlerde örgütün gizli ve demokratik olmayan yapısı, ışık evlerindeki katı disiplin ve tek tipçi eğitim tarzı

111. Maximilian Popp, "Ich habe Gemacht, was sie Wollten", *Der Spiegel*, 15 Nisan 2013.

112. Sol Parti Milletvekili Ulla Jelpke'nin basın açıklaması için bkz. "Bundesregierung Muss Sich von Gülen-Bewegung Distanzieren", *Die Linke*, 19 Mart 2014, <https://www.linksfraktion.de/presse/pressemittelungen/detail/bundesregierung-muss-sich-von-guelen-bewegung-distanzieren>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

113. Soldt, "Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk".

114. "Bericht des Landesamts für Verfassungsschutz Baden-Württemberg über die Prüfung Tatsächlicher Anhaltspunkte für Verfassungsfeindliche Bestrebungen der Bewegung um den Türkischen Prediger Fethullah Gülen".

eleştirilmektedir. İlginç bir biçimde Türkiye'deki tartışmalara benzer şekilde bazı Alman uzmanlar FETÖ'nün Almanya'da paralel bir toplum inşa etmeye çalıştığını söylemektedir.¹¹⁵

Artan tartışmalar sonucunda Alman Federal Meclisinde Sol Parti tarafından 19 Mayıs 2016 tarihinde "Federal hükümetin Gülen Hareketi'ne karşı tutumu" adı altında bir soru önergesi verilmiştir.¹¹⁶ Söz konusu soru önergesinde Şubat 2016 tarihinde Ankara'da başlayan bir davada Gülen ve 121 kişinin Türkiye'de hükümeti devirmek üzere paralel bir devlet inşa ettikleri ve silahlı bir terör örgütü kurmak suçundan yargılanmaya başladıkları belirtilmektedir. Buradan hareketle Federal hükümete Gülen ve faaliyetleri ile alakalı yirmi soru sorulmaktadır. Hükümetin bu soru önergesine verdiği cevaplar Alman hükümetinin 15 Temmuz darbesi öncesinde FETÖ ile ilgili tutumunu özetlemektedir.

Burada en dikkat çeken nokta Türkiye Cumhuriyeti yetkililerinin çeşitli vesilelerle Alman makamlarına FETÖ'nün faaliyetleri ile ilgili bilgi ve belgeler verdiğinin soru önergesine verilen cevapta ifade edilmesine rağmen Federal hükümetin FETÖ'yü bir terör örgütü olarak tanımlamadığı ve 17-25 Aralık sonrasında Türkiye'de ortaya çıkan gelişmelerin Federal hükümetin Gülen ve faaliyetlerine karşı tutumunda bir değişikliğe neden olmadığı belirtilmesidir. Yine söz konusu önergede dikkat çeken başka bir husus ise "Gülen ve takipçilerinin siyasi motiflerle Türk hükümeti tarafından takibat ve baskı altına alındığı konusunda Alman hükümetinin ne düşündüğü" sorusuna verilen cevaptır. Cevapta bu bilgilerin Almanya'nın siyasi maslahatı ve çıkarları gereği gizli istihbari bilgiler statüsünde olduğu belirtilerek yayımlanamayacağı ancak milletvekilleri tarafından görülebileceği belirtilmektedir. Soru önergesine verilen cevaplarda Federal hükümet yetkililerinin FETÖ temsilcileri ile çeşitli vesilelerle görüşmeler yaptıkları ve bu görüşmelerde Türkiye'nin örgüte karşı attığı adımların da gündeme geldiği belirtilmektedir.

Bütün bu resme bakıldığında Federal Alman hükümetinin, Gülen örgütü ile ilgili arasına mesafe koymasına yetecek kadar bilgi ve belgenin Alman medyasında yer almasına ve muhalefet partilerinin FETÖ'nün antidemokratik yapısı ile ilgili dile getirdikleri eleştirilere rağmen örgütle alakalı kurum ve şahıslarla ilişkilerini ve pozitif tutumunu sürdürdüğü görülmektedir.

Alman Parlamentosunun düşünce kuruluşu olan SWP'nin Türkiye uzmanı Günter Seufert'in bazı tespitleri Almanya'nın Gülen ile ilgili politikasını anlama-

115. Jana Lange, "Integration oder Gehirnwäsche", SWR, 9 Mayıs 2014.

116. "Haltung der Bundesregierung zur Gülen-Bewegung".

mız açısından bazı önemli ipuçları vermektedir. Seufert, Almanya ve Türkiye'de Gülen'in faaliyetlerini incelediği bir yazısının sonunda, Türkiye'de yaşanan gelişmeler sonrasında zor durumda kalan Gülen ve takipçilerinin Almanya'ya entegre olma ve Alman makamları ile iş birliği yapma konusunda daha fazla istekli olduklarını belirtmektedir. Seufert'e göre Almanya bu fırsatı kullanarak Gülen Hareketi'ni finansal, organizasyonel ve kurumsal açıdan daha fazla saydam olmaya zorlayabilir.¹¹⁷

Sonuç olarak Almanya'da hem hükümet hem de uzmanların FETÖ ve illegal faaliyetleri hakkında yeterli derecede bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Buna rağmen FETÖ'nün Alman hükümeti açısından siyaseten kullanışlı bir araç olduğu için korunduğu ve kollandığı anlaşılmaktadır.

15 TEMMUZ SONRASI ALMANYA'NIN FETÖ POLİTİKASI

15 Temmuz darbe girişiminin Almanya'nın FETÖ konusundaki politikasını nasıl etkilediği sorusu gündeme geldiğinde net bir şekilde şu tabloyla karşı karşıya kalıyoruz. Başta Başbakan Angela Merkel olmak üzere Alman hükümeti, Türkiye'nin bu konudaki bütün açıklamalarına rağmen darbe girişimi ile FETÖ arasında bağ kurmaktan açık bir şekilde kaçınmaktadır. Almanya, darbe girişiminin bu örgüt tarafından yapıldığını görmek istemediği gibi FETÖ'nün bir terör örgütü olduğunu da kabul etmemektedir. İslam İşbirliği Teşkilatı ve Körfez İşbirliği Konseyi gibi kuruluşlar söz konusu örgütü terör örgütü olarak nitelendirip Ankara'ya bu konudaki mücadelesinde destek verirken Almanya'nın FETÖ'yü terör örgütü olarak görmekten ve darbe ile ilişkisini kabul etmekten kaçınması, bu yapıya karşı mücadelesinde Türkiye'ye destek vermeye yanaşmak istemediğinin göstergesi olarak okunmuştur.

Almanya'nın bu tutumu, PKK konusunda Ankara ile Berlin arasında yaşanan gerginliklerin FETÖ konusunda da yaşanabileceğine işaret etmektedir. PKK'yı da uzun süre terör örgütü olarak tanımak istemeyen Almanya, Türkiye'nin baskıları karşısında 1993 yılında bu örgütü yasaklamış ancak bu yasaklama kararına rağmen PKK diğer birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi Almanya'da da değişik isimler altında faaliyet sürdürmeye, militan devşirmeye ve finansal kaynak toplamaya devam etmiştir. Ankara sürekli olarak Berlin'in PKK'ya karşı müsamahalı tavrından şikayet etmiş ve NATO çatısı altında güvenlik ortaklığına sahip olduğu Almanya'yı bu terörist örgüte karşı mücadele konusunda Türkiye'ye yeterli destek vermemekle

117. Seufert, "Die Gülen Bewegung in der Türkei und Deutschland".

suçlamıştır.¹¹⁸ İşte bu yüzden FETÖ tarafından gerçekleştirilen darbe girişimi sonrasında Almanya'nın verdiği ilk tepkiler PKK konusunda Ankara ile Berlin arasında yaşanan sorunların FETÖ konusunda da yaşanabileceğini göstermiştir.

Almanya'nın FETÖ konusunda bundan sonraki politikasını belirleyecek olan üç faktörden bahsedilebilir: İlk olarak Berlin'in Türkiye'de çok iyi örgütlenmiş, başta güvenlik kurumları olmak üzere bürokrasinin neredeyse tamamına sızmış ve finansal kapasitesi de oldukça yüksek olan bu örgütü Türkiye'ye yönelik politikasında bir baskı aracı olarak kullanmak isteyip istemeyeceği, FETÖ'nün Almanya'daki varlığı ve Almanya'nın bu örgüte yönelik politikası açısından en önemli belirleyici olacaktır. PKK'nın da başta Almanya olmak üzere Batılı ülkeler tarafından Türkiye'yi Batı ekseninde tutacak bir manivela olarak sık sık kullanıldığı hatırlanırsa FETÖ konusundaki bu ihtimalin altının çizilmesi gerekir.

İkinci olarak 1990'lı yıllardan beri Almanya'da güçlü bir şekilde örgütlenen bu yapının Alman siyaseti üzerindeki lobi gücü Berlin'in bundan sonraki FETÖ politikasının nasıl şekilleneceği konusunda etkili olabilecektir. Yine PKK üzerinden örnek vermek gerekirse bu örgütün başta Sol Parti ve Yeşiller olmak üzere Alman siyasetindeki uzantıları ve sempatanlarının Berlin'in onun faaliyetlerine kısıtlama getirme konusunda yeterince aktif olmamasının nedenleri arasındadır. Ayrıca PKK militanlarının Almanya'da eylem yapabilme kapasitesi ve toplumu huzursuzluğa sürükleme ihtimali de bu ülkenin PKK'ya karşı toleranslı olmasının nedenleri arasındadır. FETÖ'nün Alman siyasetine ne kadar sızdığı ve PKK gibi, Alman güvenlik makamlarını endişelendirecek eylem kapasitesine sahip olup olmadığı Berlin'in bundan sonra bu örgüte yönelik politikasının nasıl şekilleneceği konusunda hesaba katılması gereken bir faktördür.

Üçüncü olarak Ankara'dan FETÖ konusunda gelecek talep ve baskıların düzeyi de Berlin'in bu örgüte karşı politikasında önemli etkiye sahip olacaktır. Cumhurbaşkanı Erdoğan ve AK Parti hükümetinin FETÖ'ye karşı mücadeleyi Türkiye'nin en öncelikli meselesi olarak gördükleri dikkate alınırsa Almanya'nın bu örgüte destek verir bir tutum içerisinde olmasının bu ülkeye ve Türk-Alman ilişkilerine maliyetinin çok ağır olma ihtimali yüksektir. Darbe girişimi sonrasında Türkiye'nin FETÖ'nün dış bağlantıları konusunda dikkatini ABD'ye yönelttiği ve örgüt lideri Fetullah Gülen'in iadesi konusunda çok ısrarcı olduğu görülmektedir. Donald Trump'ın ABD başkanı seçilmesiyle birlikte bu konudaki beklentileri artan Ankara'nın Gülen ile birlikte örgütün diğer lider kadrosunun da Türkiye'ye

118. Detaylı bilgi için bkz. Ömer Yılmaz, "Almanya'nın Kürt ve PKK Politikası: Denge ve Strateji", *Türk Dış Politikası Yılığ* 2015, ed. Burhanettin Duran ve Kemal İnat, (SETA, Ankara: 2016), s. 11-43.

iadesine yoğunlaşacağı öngörülebilir. Bu çerçevede Türkiye'nin, FETÖ'nün ABD dışında en güçlü örgütlenmesinin bulunduğu ülkelerin başında gelen Almanya'ya yönelik baskıyı da artırması söz konusu olacaktır. Gerek 17-25 Aralık süreci gerekse 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında FETÖ'nün çok sayıda üst düzey üyesinin Almanya'ya kaçtığı,¹¹⁹ burada bulunan bazı NATO görevlisi Türk subayların iltica başvurusunda bulunduğu düşünülürse¹²⁰ bu kişilerin iadesi meselesinin Türk-Alman ilişkilerinin geleceği açısından önemli sonuçlar doğuracağı muhakkaktır. Ankara'nın bu kişilerin iadesine yönelik artan talepleri karşısında Almanya'nın Türkiye ile ilişkilerinin bundan sonraki seyri konusunda alacağı kararlar bu ülkenin FETÖ politikasının da yönünü belirleyecektir.

Bu genel tespitlerin ardından 15 Temmuz darbe girişimi sonrası Almanya'nın FETÖ konusunda nasıl bir politika izlediğine somut gelişmeler üzerinden bakalım. Öncelikle darbe girişimi konusunda Alman hükümeti ve medyasının tutumuna değinelim. Bu tür önemli siyasi gelişmelerde verilen tepkilerin zamanı, yapılan açıklamaların içeriği ve kimler tarafından yapıldığının sembolik açıdan çok önemli olduğu bilinir. Fransa'da Paris saldırıları gerçekleştiğinde Türkiye dahil birçok ülke hemen tepki vererek saldırıları kınamış ve hemen ardından Paris'te düzenlenen anma törenlerine bizzat Başbakan Davutoğlu da katılarak güvenliği, kamu düzenini ve demokrasiyi hedef alan bu saldırılar karşısında Fransa'ya kayıtsız şartsız desteğini göstermiştir.

15 Temmuz darbe girişimi karşısında Türkiye de doğal olarak Almanya ve diğer Batılı ülkelerden aynı dayanışmayı beklemiş ancak bu konuda çok rahatsız edici bir tavırla karşılaşmıştır. Almanya Başbakanı Merkel'in darbe girişimi çerçevesinde ilk açıklaması 16 Temmuz'da darbenin başarısız olduğu anlaşıldıktan sonra gelmiş ve 15 Temmuz öncesindeki bir yıl içerisinde Türkiye'yi beş kez ziyaret eden Merkel darbe girişiminin üzerinden beş aydan fazla süre geçmesine rağmen Türkiye'ye destek ziyaretinde bulunmamıştır. Dışişleri Bakanı Frank-Walter Steinmeier ise ancak üç ay sonra Türkiye'ye gelmiştir. Almanya ve diğer önemli Avrupa ülkelerinin bu tavrı Ankara'da darbe girişimine ve onun arkasındaki FETÖ'ye yönelik dolaylı destek olarak algılanmıştır.

Almanya'nın darbe girişimi sırasında ve sonrasında yaptığı açıklamalarda en az darbe girişimine yönelik eleştiri kadar Türkiye'ye yönelik uyarıların da öne çıkması¹²¹ Ankara'da rahatsızlık uyandırmıştır. Darbe girişimi sonrasında FETÖ'nün

119. "Yüzlerce FETÖ'cü Almanya'ya İltica Başvurusunda Bulundu", *Hürriyet*, 29 Eylül 2016.

120. "Ramstein Üssündeki Türk Askerlerden İltica Başvurusu", *BBC Türkçe*, 17 Kasım 2016.

121. "Merkel'den Hukuk Devleti Vurgusu", *DW Türkçe*, 16 Temmuz 2016.

başta güvenlik birimleri ve yargı teşkilatı olmak üzere devlet içerisindeki güçlü örgütlenmesi nedeniyle uzun süre yeni bir saldırı tehdidi altında bulunan Türkiye'nin bu saldırıyı bertaraf etmeye yönelik girişimler çerçevesinde söz konusu örgüte yönelik operasyonlarının Berlin tarafından sürekli olarak eleştirilmesi bu örgüte Almanya'nın dolaylı desteği olarak algılanmıştır. Alman medyasının, FETÖ'nün Türkiye'nin güvenliği ve istikrarı için ne kadar büyük bir tehdit oluşturduğunu anlamak istemeyen ve Ankara'nın bu tehdide karşı atmış olduğu adımları diktatörlüğe gidiş olarak nitelendirip Cumhurbaşkanı Erdoğan'a hakarete varan ağır eleştiriler yönelten tutumu Merkel hükümetinin Türkiye politikasına da yansımış ve giderek Ankara'ya yönelik eleştirilerinin artmasına yol açmıştır. Bu eleştiriler Türkiye'nin terör örgütlerine yönelik mücadelesine yeterince destek vermeden yapıldığı için Ankara'da "iyi niyetli" olarak görülmemiştir.

Merkel'in 16 Temmuz'da Almanya saatiyle 15.30'da yaptığı açıklamada, bir yandan darbeyi kınarken bir yandan da hukuk devleti vurgusu yapması zaten açıklamanın gecikmesinden rahatsız olan Türkiye hükümeti için ayrı bir memnuniyetsizlik kaynağı olmuştur. Çünkü o saatlerde Batı medyasında Erdoğan ve AK Parti yönetimi aleyhine çok sayıda yayın yapılmaktaydı. Darbecilere karşı devlet düzenini yeniden tesis etmeye çalışan hükümet ve darbeci askerlerin saldırısından yeni kurtulmuş Cumhurbaşkanı Erdoğan'a yapılan "hukuk devleti" uyarısı, Almanya ve diğer Batılı ülkelerin darbecileri korumaya yönelik bir girişimi olarak algılanmıştır. Sonraki günlerde ABD Dışişleri Bakanı John Kerry'nin Türkiye'nin NATO üyeliğinin tehlikeye girebileceği yönündeki açıklamalarıyla birlikte düşünüldüğünde darbeci FETÖ ve başka terör örgütleriyle mücadelede kritik bir dönemden geçen Türkiye'ye yönelik demokrasi ve hukuk devleti eleştirileri samimi görülmemiştir.¹²² Bu dönemde Türkiye'de ilan edilen olağanüstü hal (OHAL) uygulamasının Alman basınında ağır bir şekilde eleştirilmesi ve bazı siyasetçilerin de bu eleştirilere aynı dozda destek vermesi, benzer kaygıların daha uzun bir süredir OHAL uygulayan Fransa'ya yöneltilmemesiyle birlikte düşünüldüğünde Ankara'da öfkeye yol açmıştır.

Türkiye, darbe karşısında kendisine desteğini geç açıklayan, bir yandan hükümete hukuk devleti uyarısı yapan, diğer yandan darbenin arkasındaki FETÖ'ye dair herhangi bir şey söylemekten kaçınan, OHAL uygulamasını eleştiren ve medyayla darbe sırasında ve sonrasında Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı –çoğu zaman hakarete varan şekilde– eleştiren bir Almanya ile karşı karşıya kalmıştır.

122. "Erdogan Nach Putschversuch. 'Der Westen Steht Auf der Seite der Putschisten'", *Mitteldeutsche Zeitung*, 3 Ağustos 2016.

15 Temmuz darbe girişimiyle FETÖ bağlantısını kabul etmeye yanaşmayan Alman hükümeti, Türkiye'nin bu yapıya mensup kişilerin iadesine yönelik taleplerine de olumsuz yaklaşmıştır. Almanya'da bulunan FETÖ mensubu firari savcılar Zekeriya Öz ve Celal Kara'nın Türkiye'ye iadesine dair talepte bulunulmuş ancak Alman makamları bu kişilerin Almanya'da bulunduğunu reddetmiştir. Bu kişilerin Almanya'nın Berlin şehrinde olduklarına dair medyada çıkan haberler üzerine Eylül ayı sonunda Türkiye'nin Berlin Büyükelçiliği yeniden Öz ve Kara'nın yakalanarak Türkiye'ye iade edilmeleri için Berlin'deki ilgili makamlara talebini iletmiştir.¹²³ Ancak bu iade talebi konusunda Berlin'in tavrı Ankara'da ciddi rahatsızlığa yol açmıştır. Alman Adalet Bakanı Heiko Mass, Kasım başında yaptığı açıklamada adli yardımlaşma konusunda ancak cinayet gibi ağır suçlarda Türkiye'den gelen talepleri dikkate aldıklarını ve siyasi nedenlerden dolayı gelen taleplere olumlu cevap vermeyeceklerini ifade etmiştir.¹²⁴

Alman Adalet Bakanı'nın bu açıklamaları Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın sert tepkisine yol açmıştır. Bu açıklamalardan hemen sonra Beştepe Millet Kongre ve Kültür Merkezi'nde yapılan bir törende konuşan Cumhurbaşkanı, Heiko Mass'ın iadeler konusundaki olumsuz tutumu ve "Türkiye'deki gelişmeleri kaygıyla izliyoruz" şeklindeki açıklamasına karşı, "Biz de Almanya'nın bu yaklaşımını ve bu uygulamaları kaygıyla, dehşetle izliyoruz" ifadelerini kullanmış¹²⁵ ve Almanya'nın terör konusundaki genel tutumunu da şöyle eleştirmiştir:

Almanya, biz sizin bu duruşunuzdan endişeleniyoruz. Siz şu anda teröre çanak tutuyorsunuz. Bu terör belası bumerang gibi gelip sizi de vuracaktır. Türkiye olarak bizim sizden bir beklentimiz yok ama siz teröre yataklık yapmaktan tarih boyunca anılacaksınız.¹²⁶

"DHKP-C, FETÖ gibi terör örgütlerinin mensuplarına yıllardır kol kanat getiren Almanya'nın şimdi de ısrarla FETÖ'nün arka bahçesi haline dönüşmesi dolaşısıyla biz de endişe ediyoruz" ifadeleriyle Berlin'e yönelik eleştirilerini sürdüren Cumhurbaşkanı Erdoğan, Almanya'nın PKK, FETÖ, DEAŞ ve Avrupadaki ırkçı örgütlerle mücadele etmek yerine başka ülkelerin milli güvenlik hassasiyetlerini hiçe sayarak, teröristlere kucak açan bir ülke haline gelmesini hiç de hayırlı görmediğini de sözlerine ekleyerek şunları söylemiştir:

123. "Türkiye, Öz ve Kara İçin Almanya'ya Nota Verdi", *Hürriyet*, 26 Eylül 2016.

124. "Almanya Adalet Bakanı Heiko Maas, Ülkelerine Sığınan FETÖ Üyeleri ile İlgili Açıklamalarda Bulundu", *Haber Türk*, 1 Kasım 2016.

125. "Cumhurbaşkanı Erdoğan: Almanya Teröre Çanak Tutuyor", NTV, 3 Kasım 2016.

126. "Erdoğan'dan Almanya'ya Sert Sözler", DW Türkçe, 3 Kasım 2016.

Şu anda teröristlerin barındığı önemli ülkelerden birisi haline gelmiştir Almanya. Bu kadar açık konuşuyorum. Halbuki bu ülkede Türklere yönelik çok sayıda ırkçı saldırı yapılıyor. Almanya'nın bu saldırıları önlemek yerine Türkiye'nin terörist olarak tanımladığı ve kendisinden istediği örgüt üyelerine sahip çıkmayı tercih etmesi kabul edilebilir bir durum değildir.¹²⁷

Alman yetkililerinin FETÖ ile darbe arasındaki ilişkiyi görmek istemeyen tutumlarına karşı da sert eleştirilerde bulunan Cumhurbaşkanı Erdoğan, “Şayet Almanya FETÖ'nün terör örgütü olduğu konusunda şüphe ediyorsa buyursunlar ülkemize gelsinler, 15 Temmuz'da bombalanan Meclisimizi ziyaret etsinler. Bombalanan Özel Harekatı gezsinler, görsünler. Külliyyemizin etrafında neler meydana geldi, bunu görsünler. Gecenin şahitleriyle konuşsunlar. Şehitlerimizin yakınlarıyla, gazilerimizle bir araya gelsinler. Hala hastanelerde yatan gazilerimiz var, onlarla konuşsunlar” sözleriyle onları gerçeği görmeye davet etmiş ve “Eğer buna rağmen FETÖ'yü terör örgütü olarak kabul etmezlerse anamız ki niyetleri başkadır” ifadeleriyle Almanya'nın FETÖ politikasına ilişkin kuşkularını dile getirmiştir.¹²⁸

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın konuşmasında değindiği, Almanya'nın FETÖ konusundaki “niyeti”nin ne olduğuna dair bir gösterge Baden-Württemberg eyalet hükümetinin tavrına da yansımıştır. Bu eyaletin başkenti olan Stuttgart'taki Türkiye Başkonsolosu Ahmet Akıntı, darbe girişimi sonrasında söz konusu eyaletin Anayasayı Koruma Teşkilatı'nın yukarıda değinilen raporunda Gülen Hareketi'ne mensup olduğunu tespit ettiği kuruluşların durumlarının değerlendirilmesini talep etmiştir. “Anayasayı Koruma Teşkilatı'nın çok iyi bir araştırma yaptığını” söyleyen Akıntı, Gülen örgütüne ait olan bu okul, dersane, dernek ve şirketlerin tehlikeli olduğunu ifade etmiştir. Ancak Türkiye'nin bu talebi Baden-Württemberg eyalet hükümeti tarafından kabul edilmemiştir. Eyalet Başbakanı Winfried Kretschmann, bu konunun kendi iç meseleleri olduğunu söyleyip başka ülkelerin Almanya'nın iç işlerine karışmasına müsaade edilmeyeceğini açıklarken ilgili raporun hazırlandığı tarihte eyaletin İçişleri Bakanı olan Reinhold Gall “bu tür listelerin bu şekilde sistematik edilmesinin kabul edilemez olduğunu” ifade etmiştir.¹²⁹

Başbakan Kretschmann daha sonra yaptığı açıklamalarda da Türkiye'deki darbe girişiminden “Gülen Hareketi”nin sorumlu olduğuna dair herhangi bir belge olmadığını ileri sürerek söz konusu kurumlardan başkalarının değil kendilerinin sorumlu olduğunu ve bu kurumları kendi ölçütlerine göre değerlendirdiklerini

127. “Cumhurbaşkanı Erdoğan: Almanya Teröre Çanak Tutuyor”, Anadolu Ajansı, 3 Kasım 2016.

128. “Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Almanya'ya Sert Tepki”, *Milliyet*, 3 Kasım 2016; Fazlı Şahan, “Almanya FETÖ'nün Arka Bahçesi”, *Yeni Şafak*, 4 Kasım 2016.

129. “Leistete Land Ungewollt Amtshilfe für Erdogan?”, *Stuttgarter Zeitung*, 11 Ağustos 2016.

dile getirerek, Türkiye'nin talebini karşılamayacaklarını yinelemiştir. Federal koalisyon hükümetinin büyük ortağı olan CDU'nun önemli isimlerinden Wolfgang Bosbach da Kretschmann'a destek vererek Türkiye'nin talebinin reddedilmesinin doğru karar olduğunu ifade etmiş ve aynı şekilde Almanya'ya kaçan darbecilerin iadesinin de söz konusu olmayacağını belirtmiştir. Başka birçok Alman siyasetçi gibi Cumhurbaşkanı Erdoğan'a hakaret eden Bosbach, "otokratik yönetici" olarak tanımladığı Erdoğan'ın Almanya'daki Türkleri ezmesine yardımcı olmayacaklarını ileri sürmüştür.¹³⁰ Bu tavırlarıyla Bosbach da Batı'daki siyaset ve medya dünyasının birçok temsilcisi gibi darbenin mağduru olan meşru hükümetin değil darbecilerin yanında olduğunu göstermiş ve ülkesindeki FETÖ mensuplarını rahatlatmıştır.

Benzer şekilde değişik partilerden çok sayıda Alman siyasetçi yaptıkları açıklamalarla darbe ve darbecilere dolaylı destek vermiştir. Cem Özdemir, Jürgen Trittin (Yeşiller) ve Katarina Barley (SPD) gibi isimler, "Erdoğan kolunu Stuttgart, Berlin ve başka hiçbir yere uzatmasın" ve "Başbakan Merkel'in şu an Türkiye'deki mevcut durum göz önüne alındığında şu anki Türkiye'ye herhangi bir iade söz konusu olamayacağını açık şekilde söylemesi gerekir" gibi ifadelerle Almanya'daki FETÖ yapılanmasına zarar gelmesini istemediklerini göstermişler ve Türkiye'nin darbe girişimi sonrası örgüte karşı operasyonlarını eleştirmişlerdir.¹³¹

Almanya'daki iktidar sorumluluğuna sahip siyasetçiler bu tutumlarıyla ya FETÖ'nün Türkiye için ne kadar büyük bir tehlike teşkil ettiğini anlamak istemediklerini gösteriyorlar ya da bu tehlikeyi bilmelerine rağmen söz konusu örgütü korumaya çalışıyorlar. Baden-Württemberg eyaleti Anayasayı Koruma Teşkilatı'nın yukarıda değinilen raporunun 2015 yılında söz konusu kurumun web sayfasından kaldırılması da bu konuda soru işaretlerinin oluşmasına yol açmıştır. Alman dış istihbarat servisi Bundesnachrichtendienst'in (BND) Türkiye'yi uzun süredir dinlediği de dikkate alınırsa Berlin'in, FETÖ'nün masum bir dini cemaat olmadığını, Türkiye'de devlet kurumlarını nasıl ele geçirdiğini ve 15 Temmuz darbe girişiminin arkasında olduğunu bilmemesi mümkün değildir. Buna rağmen Almanya'nın bu örgütü koruyan bir tavır içerisine girmesi Türkiye'de kuşkuyla karşılanmış ve çok büyük rahatsızlığa yol açmıştır.

Mülteciler konusunda çok sert politikalarıyla bilinen ve Başbakan Merkel'i Almanya'nın kapılarını mültecilere açmakla eleştiren koalisyon ortağı Hıristiyan

130. "Bloßer Verdacht Keine Grundlage", SWR Fernsehen, 29 Temmuz 2016, <http://www.swr.de/landesschau-aktuell/bw/beobachtung-der-guelen-bewegung-in-bw-blosser-verdacht-keine-grundlage/-/id=1622/did=17866686/nid=1622/pcx5ec>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

131. "Gülen Okullarının Denetlenme Talebine Tepki", DW Türkçe, 29 Temmuz 2016.

Sosyal Birliği'nin (CSU), söz konusu FETÖ mensupları olunca kapıları açma taraftarı olması Almanya'nın bu örgüte dair niyetleri konusunda Ankara'daki kuşakları artırmıştır. CSU Genel Sekreteri Andreas Scheuer'in katıldığı bir televizyon programında, "Erdoğan ve partisinin baskılarından kaçan insanlar"ın Almanya'da mülteci olarak kabul edileceğini söylemesi¹³² Suriye, Irak ve Afganistan'dan gelen mültecilere bile kapıları kapatmayı savunan CSU'nun FETÖ mensupları söz konusu olunca neden bu kadar "mülteci dostu" bir tavır takındığı yönünde soru işaretleri oluşmasına neden olmuştur.

Almanya'nın Türkiye'den kaçan FETÖ, PKK ve diğer terör örgütü mensuplarına bu şekilde kucak açan bir politika izlemesi *The Wall Street Journal* gazetesinde 13 Aralık 2016 tarihinde yayımlanan "Turkish Opposition Finds Base in Germany" başlıklı yazıya da konu olmuştur. Andrea Thomas imzasıyla çıkan yazıda Almanya'ya 2016 yılında Türkiye'den yapılan iltica başvurularının 2015'e göre üç kat artış gösterdiği, özellikle 15 Temmuz darbe girişiminden sonra bu sayılarda büyük artış yaşandığı, Kasım ayına kadar yapılan toplam 5 bin 166 başvurunun üçte bir kadarının Gülen örgütü mensupları tarafından gerçekleştirildiği ifade edilmektedir.¹³³ Darbe girişimi öncesinde de çok sayıda FETÖ mensubunun Türkiye'den Almanya'ya kaçtığı bilinmektedir.¹³⁴ Darbe girişimi sonrasında ise bu örgüt mensuplarının hem Türkiye'den Almanya'ya kaçtığı¹³⁵ hem de Türkiye'nin bu ülkedeki diplomatik ve askeri misyonlarında görevli olanların Alman makamlarından iltica talebinde buldukları bilinmektedir.¹³⁶

Almanya'nın FETÖ konusundaki politikası, Berlin'in PKK sorununda olduğu gibi bu konuda da Türkiye'yi yoracak bir yol izleyeceğinin işaretlerini vermektedir. 15 Temmuz darbe girişiminin bu örgüt tarafından gerçekleştirildiğini kabule yanaşmayan, ülkesine kaçmış olan örgütün Türkiye'de suç işlemiş mensuplarını iade etmek istemeyen, örgüte bağlılığı açıkça bilinen Almanya'daki kurumlara karşı herhangi bir işlem yapmaya karşı çıkan, Türkiye'nin bu örgüte karşı mücadele çerçevesinde attığı adımları ağır bir şekilde eleştiren ve bu örgüt tarafından gerçekleştirilen darbe girişimine karşı Köln kentinde düzenlenen mitinge Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın telekonferans yöntemiyle bağlanmasını engellemek için bizzat Anayasa Mahkemesi kararı çıkaran Berlin yönetimi bu politikasıyla Türkiye ile ilişkilerini riske atmaktadır.

132. "CSU Stellt Verfolgten Türken Asyl in Deutschland in Aussicht", Zeit Online, 22 Temmuz 2016, <http://www.zeit.de/news/2016-07/22/deutschland-csu-stellt-verfolgten-tuerken-asyl-in-deutschland-in-aussicht-22082605>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

133. Andrea Thomas, "Turkish Opposition Finds Base in Germany", *The Wall Street Journal*, 13 Aralık 2016.

134. "4 Bine Yakın Ağabey Almanya'ya Kaçtı", *Hürriyet*, 22 Temmuz 2016.

135. "Gülen Yanlılarından Almanya'ya İltica Başvurusu", DW Türkçe, 28 Eylül 2016.

136. "Alman Medyasından Flaş İddia: 3 Türk Diplomat İltica Talebinde Bulundu", *Hürriyet*, 7 Ekim 2016.

SONUÇ

Almanya'nın FETÖ'yü bir terör örgütü olarak tanımayıp bu yapının ülkesindeki faaliyetlerine izin vermeye devam etmesi Türkiye için olduğu kadar Türk-Alman ilişkilerinin geleceği açısından da ciddi bir sorun olarak durmaktadır. PKK'nın Almanya'daki faaliyetleri, Berlin'in Türkiye'nin AB üyeliği konusundaki tutumu ve Almanya'nın Türkiye'nin iç işlerine müdahale ettiğine dair Ankara'daki algılar nedeniyle zaten sorunlu olan Türk-Alman ilişkilerinin FETÖ meselesiyle daha da gerginleşmesi iki ülke açısından geri dönülemez zararların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu yüzden Almanya'nın FETÖ konusunda Türkiye ile iş birliğine yönelmesi ve Ankara'nın da Berlin'i bu iş birliğine sevk edecek politikalar geliştirmesi gerekmektedir.

Bunun için öncelikle FETÖ'nün nasıl tehlikeli bir örgüt olduğu ve Türkiye'nin güvenliği için teşkil ettiği tehdit açık bir şekilde Alman kamuoyuna anlatılmalıdır. Örgütün bu ülkede sahip olduğu medya ağları ve siyasi bağlantılarıyla tam tersini yaptığı, kendisine Türkiye'de haksızlık yapıldığını anlatıp Türkiye'deki yönetimi karalamaya yönelik yoğun bir çaba içerisinde olduğu düşünülürse bu alanda çok ciddi bir çalışmanın yürütülmesi gerektiği daha iyi anlaşılır. FETÖ'nün gerçek yüzünün Almanya'da anlatılması çerçevesinde sadece bu ülkedeki siyasi karar vericilere değil onlar üzerinde etkili olan sivil toplum kuruluşları ve halka da ulaştırılmalıdır. Alman medyasında her geçen gün artan Türkiye ve Cumhurbaşkanı Erdoğan karşıtlığının bu ülke halkı üzerinde yaptığı olumsuz etki düşünüldüğünde Almanya'daki kamuoyunun Türkiye ve FETÖ konusunda doğru bilgilendirilmesinin önemi anlaşılır.

Alman hükümetlerinin Türkiye karşıtı politikalarının arkasında bu ülkedeki Türkiye karşıtı lobilerin olduğu unutulmamalıdır. Bu çerçevede Almanya'daki medya ve siyaset dünyasından FETÖ ile olağandışı ilişkiler kurmuş olan kişilerin ortaya çıkarılması, bu kişilerin Alman hükümeti ve halkı üzerinde Türkiye konusundaki olumsuz etkilerinin hafifletilmesi açısından faydalı olacaktır.

Almanya'daki bazı gazeteci ve siyasetçilerin kendi ülkelerinden çok Türkiye ile ilgilenmeleri ve uluslararası ilişkilerin genel kabul görmüş kuralları ve medya etiğine aykırı bir şekilde Türkiye'deki halkın tercihleri sonucu seçilerek iktidar sorumluluğunu üstlenmiş yöneticiler aleyhinde karalama kampanyaları yürütmeleri ve çoğu zaman hakaret boyutlarına ulaşan suçlamalarda bulunmaları bu ülkedeki Türkiye karşıtı lobinin gücünü ve etkinliğini göstermektedir. FETÖ'nün bu Türkiye karşıtı lobinin organizasyonu ve finansmanında çok önemli bir rolü olduğu düşünüldüğünde bu örgütün Türkiye ve Almanya için nasıl bir tehdit oluşturduğu etkili bir şekilde anlatılmalıdır.

İkinci olarak FETÖ'nün Almanya'daki Türkiye kökenli insanlara bütün yönleriyle anlatılması da Alman hükümetinin bu örgüt hakkındaki politikasını değiştirmesini sağlayabilir. Bu ülkedeki üç milyondan fazla Türkiye kökenli insanın, örgütlü olarak hareket etmeleri durumunda Berlin yönetimi üzerinde sahip olacağı lobi gücü Almanya'nın Türkiye aleyhine politikalara yönelmesini engelleyecektir. Ayrıca Türkiye'nin bu insanları FETÖ konusunda doğru bilgilendirmesi, örgütün Almanya'daki Türk toplumu içerisinde örgütlenmesini ve finansal destek bulmasını zorlaştıracaktır.

Son olarak Berlin hükümetine, FETÖ gibi illegal bir örgütü korumaya devam etmesinin Türkiye ile ilişkilerine vereceği zarar şüpheye yer bırakmayacak şekilde anlatılmalı ve terör örgütlerine destek vermek ile Ankara'yla sağlıklı ilişkiler kurmak arasında artık tercihini yapması gerektiği ifade edilmelidir. Almanya'da, FETÖ ve PKK gibi terör örgütlerine hareket imkanı sağlamak suretiyle bunları Türkiye'ye karşı bir baskı aracı olarak kullanmak isteyen siyasetçiler varsa bu hesabın yanlış olduğu ve bunun Türkiye kadar Almanya'ya da zarar vereceği anlatılmalıdır. Terörün bumerang gibi kendisini destekleyenlere zarar vereceği gerçeği sürekli olarak hatırlatılmalıdır.

EK1: FETÖ ALMANYA YAPILANMASI

1. EKONOMİK FAALİYETLER

A. İLLEGAL YÖNTEMLER

Kara para aklanması
Toplanan yardım ve zekat paralarının amaç dışı kullanımı
Banka promosyonlarına "haram" olduğu gerekçesi ile el konulması

B. BAĞIŞLAR

"Himmet"
Kimse Yok mu Derneği
Maaşlardan kesinti

C. TİCARİ VE FİNANSAL FAALİYETLER

1. EĞİTİM KURUMLARI

150'den fazla etüt merkezi
25-30 özel okul
Yüzlerce "ışık evi" isimli öğrenci evleri

2. ŞİRKETLER

Girişimciler Derneği Federal Birliği (Bundesverband der Unternehmervereinigung-BUV)
20'den fazla derneğin üye olduğu BUV 3.000'den fazla işletmeyi temsil ettiğini iddia etmektedir.

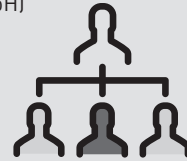
3. DERNEKLER

Alman Diyalog Kurumları Birliği (Bund Deutscher Dialog Institutionen)
Diyalog Dernekleri adıyla örgütlenen 300'den fazla STK

4. BASIN-YAYIN-MEDYA

World Media Group AG
Zukunft Medya Ltd. Şti. (Zukunft Medien GmbH)
Zaman Avrupa
Zaman-online.de
Deutsch-Türkisches Journal (dtj-online.de)
Deutsch-türkischenachrichten.de
Peyk Medya Limited Şirketi (Peyk Media GmbH)
Ebru TV/QLAR
Samanolu TV Avrupa
Tuwa Medya&Pazarlama Ltd. Şti. (Tuwa Media&Marketing GmbH)
Sun Basım&Dağıtım Ltd. Şti. (Sun Print&Vertriebs GmbH)
Die Fontäne (Çeşme)

2. SİYASİ YAPILANMA

FETÖ LİDERİ
(FETULLAH GÜLEN)

FETÖ AVRUPA İMAMI
(ABDULLAH AYMAZ)

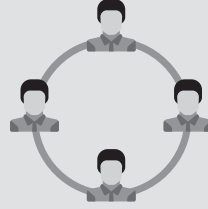
FETÖ ALMANYA İMAMI
(HAYRETTİN ÖZKUL)

FETÖ ALMANYA SÖZCÜSÜ
(ERCAN KARAKOYUN)

EYALET İMAMLARI

İL İMAMLARI

ABİLER/ABLALAR

3. LOBİ VE PROPAGANDA FAALİYETLERİ

Kültürlerarası Diyalog Forumu (Forum für Interkulturellen Dialog)
Pangea Matematik Oyunları
Alman-Türk Kültür Olimpiyatları
Alman Diyalog Ödülleri (Alman Diyalog Ödülü)
Diyalog ve Eğitim Vakfı (Stiftung Dialog und Bildung)
Farklı isimler altında kurulmuş diyalog dernekleri
Siyasi partilerle iletişim kurma, üye olma

Almanya'nın FETÖ Politikası

- Berlin yönetimi FETÖ'nün terör örgütü olduğunu kabul etmemektedir.
- Almanya FETÖ ile 15 Temmuz darbe girişimi arasındaki ilişkiyi kabul etmemektedir.
- FETÖ mensubu firari savcılar Zekeriya Öz ile Celal Kara Almanya tarafından Türkiye'ye iade edilmemektedir.
- Almanya FETÖ mensubu NATO'da görevli Türk subaylarını iade etmeye yanaşmamaktadır.

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

KEMAL İNAT

Lisans eğitimini 1992 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamlayan Kemal İnat, doktorasını 2000 yılında Almanya'nın Siegen Üniversitesi'nde "21. Yüzyılın Başında Türkiye'nin Ortadoğu Politikası" başlıklı teziyle aldı. 2005 yılından beri yayımlanmakta olan *Ortadoğu Yılığ*ı ve SETA tarafından 2009'dan beri yayımlanan *Türk Dış Politikası Yılığ*ı isimli çalışmaların editörleri arasında yer alan İnat'ın, *Dünya Çatışmaları*, *Blaetter für deutsche und international Politik*, *Bilgi*, *Demokrasi Platformu* gibi birçok ulusal ve uluslararası kitapta ve hakemli dergide makaleleri yayımlandı. Halen Sakarya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde profesör olarak Ortadoğu çalışmaları, Türk dış politikası ve uluslararası çatışmalar alanlarında dersler veren İnat, aynı üniversitenin Ortadoğu Araştırmaları Merkezi'nin de müdürlüğünü yürütmektedir.

ENES BAYRAKLI

Viyana Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü lisans mezunu olan Enes Bayraklı, aynı üniversitede Siyaset Bilimi alanında yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamladı. 2009-2010 yılları arasında İngiltere Nottingham Üniversitesi'nde doktora tezi için araştırmalarda bulundu. 2011-2013 yılları arasında Londra Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'nde uzman ve müdür yardımcılığı pozisyonlarında çalıştı. Aynı dönem içerisinde 2012 Ağustos-Aralık ayları arasında kurucu müdür olarak Bükreş ve Köstence Yunus Emre Türk Kültür Merkezlerinde görev aldı. 2013 yılından beri Türk-Alman Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü öğretim üyesidir. Çalışma alanları arasında, Türk dış politikasının dönüşümü, İsrail'in Kuzey Irak politikası, kültürel diplomasi, dış politika analizi, Alman siyaseti ve dış politikası bulunmaktadır.

KAZIM KESKİN

1993 yılında Galatasaray Lisesi'ni bitiren Keskin, lisans eğitimini Viyana Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde, yüksek lisansını ise aynı fakülte ve bölümde "İnsan Haklarının Uluslararası İlişkilerde Araçlaştırılması: 2. Körfez Savaşı Örneği" konulu teziyle tamamladı. İyi derecede Fransızca ve Almanca bilen Keskin, Avusturya ve Almanya iç siyaseti üzerine çalışmakta olup halen Sakarya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde doktora eğitimine devam etmektedir.

HALİL İBRAHİM DOĞAN

2014 yılında Viyana Üniversitesi Medya Bilimleri Bölümü'nden mezun oldu. İki sene ulusal gazetelerde muhabir olarak çalıştı. Çeşitli dergilerde medya algısı, propaganda, dezenformasyon konularında makaleler yayımladı. Halen Viyana Üniversitesi Medya Bilimleri, Felsefe-Bilim Tarihi bölümlerinde yüksek lisans yapmakta ve tez aşamasındadır. Yoğunlaştığı konular arasında medya algısı, propaganda, dezenformasyon, Avrupadaki Türk imajı ve Kopernik sonrası Avrupada zihni değişim yer almaktadır.

ÖMER YILMAZ

Gümüşhane/Kelkit'de dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra 2001 yılında Selçuk Üniversitesi, İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisansını Üniversitât Kassel'de (Almanya) "Global Political Economy" isimli master programında 2006 yılında tamamladı. Doktora çalışmasını ise Üniversitât Siegen'de (Almanya) Siyaset Bilimi alanında tamamlayarak Siyaset Bilimi Doktoru (PhD) unvanını "Magna Cum Laude" (Yüksek Onur) derecesi ile Şubat 2015'te kazandı. Akademik dergi ve kitaplarda yayımlanmış makaleleri bulunmaktadır. İleri düzeyde İngilizce ve Almanca, başlangıç düzeyinde ise Arapça bilmektedir.

SERRA CAN

Lisans eğitimini Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde tamamlamış olan Serra Can, yüksek lisans eğitimini aynı üniversitenin Ortadoğu Enstitüsü'nde sürdürmektedir. Ayrıca 2015'ten itibaren bu birimde araştırma görevlisi kadrosunda çalışmaktadır. Federal Almanya devletinin sunduğu Uluslararası Parlamento Bursu (IPS, International Parliamentary Scholarship) kapsamında Almanya Parlamentosunda 5 ay boyunca staj yapmış olan Can, Avrupa Birliği'nin Ortadoğu politikası ve küresel cihat konularıyla ilgilenmektedir.

ALMANYA'DA FETÖ YAPILANMASI VE ALMANYA'NIN FETÖ POLİTİKASI

KEMAL İNAT, ENES BAYRAKLI, KAZIM KESKİN,
ÖMER YILMAZ, HALİL İBRAHİM DOĞAN, SERRA CAN

Ekonomik, siyasi ve kültürel açıdan Türkiye ile çok yakın ilişkilere sahip bir ülke olan Almanya, Fetullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ) çok kuvvetli örgütlendiği ülkelerin başında gelmektedir. Örgütün Almanya'yı önemli merkezleri arasında seçmesinin nedenlerinin başında bu ülkenin 3 milyon civarında –yarıya yakını Alman vatan-daşı olan– ciddi bir Türk kökenli nüfusa sahip olması gelmektedir. Türkiye'den sonra en fazla Türkiye kökenli insanın yaşadığı ülke olan Almanya, FETÖ tarafından kendisine eleman kazanma ve finansal destek sağlama konularında verimli topraklar olarak görülmüştür. Ayrıca Almanya'nın Avrupa'nın en büyük ekonomik gücü olması, güç kavramını her zaman çok önemseyen FETÖ'nün bu ülkede yerleşmesi için önemli bir kriter haline gelmiş ve örgüt Almanya'nın Avrupa üzerindeki nüfuzunu kendi çıkarları için kullanmayı hesaplamıştır. Son olarak Berlin yönetiminin FETÖ mensuplarına kucak açması ve ülkedeki örgütlenmesinde her türlü kolaylığı sağlaması da yapının Almanya'yı önemli merkezlerinden biri olarak seçmesinin gerekçelerinden birini oluşturmuştur.

Bu raporda Almanya'daki FETÖ yapılanmasının tarihi, kurumsallaşması, eğitim ve medya ağı ele alınmaktadır. Ayrıca Almanya siyasetinde FETÖ'nün siyasi yapılanması analiz edilmektedir. Bunun yanında Almanya'nın FETÖ politikasına 15 Temmuz öncesi ve sonrası olarak iki ayrı bölümde değinilmektedir.